

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutusohjelma

Talouden ohjausjärjestelmät pk-yrityksissä

2009

Jenni Hämäläinen

KIRJAAMISONGELMIEN RATKAISUA TILITOIMISTOSSA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma | Talouden ohjausjärjestelmät pk-yrityksissä

Joulukuu 2009 | 41 sivua

Ohjaaja: Jari Leppihalme

Jenni Hämäläinen

KIRJAAMISONGELMIEN RATKAISUA TILITOIMISTOSSA

Tässä opinnäytetyössä käsitellään asiakasyritysten kirjanpidon ongelmien ratkaisua tilitoimistossa. Tarve tutkimukselle syntyi, kun toimeksiantajana toimiva uusmaalainen "Tilitoimisto Oy" halusi selvittää käyttämiensä kirjausmenetelmien oikeaoppisuutta ja tarkentaa ohjeistustaan tulkinnanvaraisissa tilanteissa. Niillä tarkoitetaan tässä kirjauksia, joihin kirjanpidon normisto ei anna yksiselitteistä ohjetta. Tavoitteena on ratkaista muutama tulkinnanvarainen kirjaustilanne ja kehittää yrityksen ongelmanratkaisua tulevaisuuden tulkintatilanteita varten.

Tapaustutkimustyyppisen työn teoreettisena viitekehyksenä toimivat kirjanpitoon eniten vaikuttavat lait ja erityisesti kirjanpitolautakunnan, keskusverolautakunnan ja korkeimman hallinto-oikeuden tuottama oikeuskäytäntö. Näiden avulla luodaan argumentaatiopohjaa caseosuudessa ratkaistaviin ongelmiin.

Case-osuudessa toimeksiantajatilitoimiston konkreettisiin kirjaamisen tulkintatilanteisiin pyritään löytämään ratkaisuja teorian ja oikeuskäytännön avulla. Ongelmien ydinkysymyksinä ovat yritysluottokorttien kuitittomuuden ongelma, verotukseen liittyvät tietyt rajatapaukset, sijoitusomaisuuden käsittely sekä kulun menoksi vai aktiivaksi kirjaaminen.

Saavutetuissa tuloksissa korostuu oikeuskäytännön ja yleisen tason ongelmanratkaisun merkitys, koska kokonaan harmaan alueen ongelmia ei voida ratkaista. Työssä luodaan menettelytapaa, jonka avulla pieni tilitoimisto voi kehittää ongelmanratkaisuaan, parantaa oikeuskäytännöstä saamaansa hyötyä ja täten tehostaa toimintaansa ja ennen kaikkea toimia johdonmukaisemmin hyvän kirjanpitotavan mukaisesti.

ASIASANAT: tilitoimistot, oikeuskäytäntö, ongelmanratkaisu, kirjanpito

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business programme | Financial Management in Small and Medium-sized Companies

December 2009 | 41 pages

Instructor: Jari Leppihalme

Jenni Hämäläinen

SOLVING BOOK ENTRY ISSUES IN AN ACCOUNTING FIRM

This thesis deals with book entry issues in an accounting firm. The study focuses on a small accounting firm operating in Uusimaa region. The aim is to determine whether interpretations to post certain entries allowed by Finnish legislation are legally sufficient. In certain cases Finnish accounting legislation provides multiple interpretations to choose from. However for an accountant finding a one proper interpretation would be crucial.

The research method is a case study with the Accounting Act and Business Tax Act providing the study's theoretical base. The study furthermore rests upon case law decided by the Accounting Board, Central Tax Board and Supreme Administrative Court. Some book entry issues can be solved by means of the aforementioned theoretical base and in regards to other issues, further advice can be given to deal with these certain cases. The main questions to be solved cover issues induced by credit cards granted for companies, matters of interpretations in taxation, how to enter investment assets, and issues relating to circumstances, in which certain assets can be regarded as non-current assets as well as current assets.

The study revealed the difficulty of giving any precise advice to certain cases. Some issues have been solved and some others were found to be unsolvable. Several current interpretations were found to be against the law and were therefore reinterpreted. Also a policy for future problem solving has been formalized in order to maintain operations in accordance with Generally Accepted Accounting Principles. As a result, common problem solving will be improved and the utilization of case law will increase.

KEYWORDS: accounting firms, case law, problem solving, bookkeeping

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 TULKINNANVARAISIA NORMEJA KIRJANPIDOSSA	7
2.1 Kirjanpitoon liittyvä lainsäädäntö ja sen soveltamistahot	7
2.2 Kirjanpidon tärkeimpiä periaatteita	10
2.3 Rajatapauksia verotuksessa	13
2.4 Kulua vai aktiivaa?	17
2.4.1 Aineettomat hyödykkeet	18
2.4.2 Pienhankinnat	20
2.5 Tosite todentaa liiketapahtuman	21
3 CASE: TULKINTAONGELMIEN RATKAISU TILITOIMISTO OY:SSÄ	22
3.1 Nykytilanne	22
3.2 Yritysluottokorttien käyttö ilmentää useampaa ongelmaa	23
3.3 Verotuksen rajatapauksen ratkaiseminen	27
3.4 Kausituotekalusto ja tuotekehityksen menot aktivointiongelmien esimerkkinä	28
3.5 Menettelytapojen jatkuvuuden periaate sijoitusten näkökulmasta	30
3.6 Oppia oikeuskäytännöstä	31
3.7 Verkkoasema tehokkaampaan käyttöön ongelmien ratkaisussa	32
3.8 Asiakasviestintä avuksi	34
3.9 Ratkaisematta jää olennaisuuden periaate	35
4 JOHTOPÄÄTÖKSET	36
LÄHTEET	39

1 Johdanto

Tilitoimistossa työskentelevät kirjanpitäjät törmäävät työssään päivittäin tulkinnanvaraisiin tilanteisiin, jotka heidän on ratkaistava jollain tavalla. Lähdeaineistoa pulmien ratkaisemiseksi löytyy yllin kyllin: on kirjanpitolakia, on hyvää kirjanpitolakia, on erilaisia kirjoja, joissa näitä lakeja ja hyvää kirjanpitolakia on tulkittu. Siltikään mistään ei saa täsmällistä ohjeistusta, ja toisaalta kun lähteitä riittää, tulee eteen myös kysymyksiä. Mihin lähteeseen voi luottaa? Minkä lähteen esittämä toimintatapa kelpaa käräjätuomarille tai verottajalle?

Tilitoimistossa jokapäiväiseen työhön eniten vaikuttava ongelma on säännösten hankalasti hahmotettava palapelimaisuus. Tietoa pitää hakea monista eri lähteistä ja haastetta lisää se, että tämä tieto muuttuu jatkuvasti. Lait uudistuvat koko ajan, verottaja tekee vuosittain uudet päätökset erilaisista korvauksista ja EU:n kautta tulevat uudet ohjeistukset vaikuttavat nekin. Tilitoimistoammattilaisen huomio ei saa herpaantua hetkeksikään alan kehityksestä.

Kun useampi kirjanpitäjä painii saman ongelman parissa ja kukin päätyy erilaiseen ratkaisuun, tietämättä mitä lähdettä painottaa eniten, on lopputulos sekavaa niin asiakkaan kuin tilitoimistonkin kannalta. Kuten kaikessa muussakin liiketoiminnassa, tilitoimistossakin pitäisi pyrkiä tuottamaan mahdollisimman tasalaatuista, samansisältöistä palvelua kaikille asiakkaille.

Edes pitkän ajan kuluessa käytännön kirjanpito-ohjeistoksi muodostunut hyvä kirjanpitolakia ei kerro käytännön tasolla, miten tilitoimistossa tulisi ratkaista nämä tulkinnanvaraiset tilanteet. Ei myöskään auta, vaikka esimies hallitsee kaiken tarvittavan tiedon lakipykälä myöten, jos tilitoimiston työntekijät hakevat tiedon kukin omasta lähteestään ja toimivat muutenkin itsenäisesti. Lisäksi tilitoimisto törmää työssään muutamiin yksittäisiin ongelmiin. Kirjanpitolautakunta viittaa usein olennaisuuden periaatteeseen, mutta mitä se käytännössä tarkoittaa? Entäpä sitten rajatapaukset verotuksessa, niin yritykseen kohdistuvassa välittömässä verotuksessa kuin arvonlisäverotuksessa? Miten ratkaistaan, milloin meno on kulu, milloin taas seuraavalle tilikaudelle aktivoitavaa? Ja ennen kaikkea: saisiko ongelmien ratkaisua yleisellä tasolla jotenkin parannettua?

Näihin kysymyksiin pyritään vastaamaan tässä opinnäytetyössä. Toimeksiantajana on uusmaalainen pieni tilitoimisto, josta käytetään nimitystä Tilitoimisto Oy. Tutkimusongelmana on Tilitoimisto Oy:n asiakasyritysten tulkinnanvaraisten kirjaustilanteiden ratkaiseminen ja ongelmanratkaisun parantaminen. Työssä käsiteltävät ongelmat on valittu erityisesti Tilitoimisto Oy:n tarpeet huomioon ottaen. Koska valitut kirjausongelmat ovat toimeksiantajalle yleisiä, on todennäköistä, että myös muut tilitoimistot painivat samojen ongelmien parissa. Työn tavoitteena on ratkaista näitä ongelmia ja selventää toimintatapaa, jonka mukaan Tilitoimisto Oy:n työntekijät voisivat jatkossa hyödyntää tehokkaammin jo kertaalleen ratkaistuja ongelmia.

Työn aluksi perehdytään kirjaamisongelmiin liittyviin tulkintatilanteisiin rajattuun teoreettiseen viitekehykseen. Tämän jälkeen käydään läpi Tilitoimisto Oy:ssä ilmenneitä, asiakkaiden kirjanpidon kirjaamiseen liittyviä ongelmia ja niiden ratkaisuehdotuksia. Tiedonkeruun osalta mainittakoon, että oikeuskäytäntöä on tutkittu laajalti 1990-luvun lopulta lähtien, mutta tätä vanhemmasta oikeuskäytännöstä on huomioon otettu vain muutama yksittäistapaus. Lait uudistuvat jatkuvasti, joten vanhempi oikeuskäytäntö ei ole enää kaikilta osin ajantasaista.

2 Tulkinnanvaraisia normeja kirjanpidossa

2.1 Kirjanpitoon liittyvä lainsäädäntö ja sen soveltamistahot

Tilitoimiston tarjoamiin palveluihin, eli kirjanpitoon, tilinpäätökseen ja yleensäkin kaikkeen yrityksen taloudenpidon hoitamiseen ja neuvontaan, vaikuttavat monet oikeuslähteet. Tässä on esitelty vain tärkeimmät, mutta näiden ohella muun muassa Euroopan unioni vaikuttaa vahvasti ja on osaltaan sanellut joidenkin lähteiden toimintaa ja sisältöä.

Kirjanpitolaki uudistui kokonaan vuonna 1997 ja korvasi aiemman, vuodelta 1973 peräisin olleen lain. Vuonna 2004 lakia vielä päivitettiin vastaamaan erityisesti EU:n tilinpäätösdirektiivien vaatimuksia. (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1366 [viitattu 20.9.2009].)

Laki elinkeinotulon verottamisesta on pohjaltaan vanha, mutta uudistunut viime vuosien aikana merkittävästi. Siinä säädetään yrityksen tulojen ja menojen veronalaisuudesta ja vähennyskelpoisuudesta. (Elinkeinooverolaki 24.6.1968/360 [viitattu 20.9.2009].)

Tuloverolaki puolestaan säätelee ansio- ja pääomatuloja, joiden saajana on yleensä henkilö (Tuloverolaki 30.12.1992/1535 [viitattu 20.9.2009]). Kirjanpitäjä joutuu monesti ratkaisemaan, onko jokin tulo tai meno elinkeino- vai tuloverolain mukaan verotettavaa.

Arvonlisäverolaki määrittelee, millaisia arvonlisäverokantoja Suomessa noudatetaan, mitkä palvelut ja tuotteet ovat veronlaisia ja millaiset yhteisöt ovat verovelvollisia (Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501 [viitattu 20.9.2009]). Yrityksen kirjanpito tulee ensinnäkin toteuttaa sellaisella tavalla, että tilitettävän ja vähennettävän arvonlisäveron erotuksen saa laskettua ja toisaalta niin, että siitä voidaan tarvittaessa tarkistaa, millaisista hankinnoista arvonlisäveroa on vähennetty.

Kirjanpitolautakunta (KILA)

Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimiva kirjanpitolautakunta antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta. Kirjanpitolautakunta voi ensinnäkin antaa ohjeita oma-aloitteisesti. Näitä kutsutaan yleisohjeiksi ja nämä täydentävät kirjanpitolakia. Yleisohjeet velvoittavat kaikkia kirjanpitovelvollisia ja niiden tarkoituksena on edistää hyvää kirjanpitotapaa.

Lisäksi kirjanpitolautakunta voi kirjanpitovelvollisen erillisestä hakemuksesta antaa lausunnon johonkin yksittäistapaukseen kirjanpitolain soveltamisesta ja kirjanpitolautakunta voi myös myöntää poikkeuslupia joidenkin kirjanpitolain säännösten noudattamisesta. Yleensä kyse on luvasta sallia tilinpäätöksen valmistuminen myöhässä tai luvasta poiketa konserniyritysten tilikausien yhteneväisvaatimuksesta. Annetut lausunnot pätevät kaikille, jotka ovat vastaavanlaisessa ongelmatilanteessa, mutta poikkeuslupa pätee vain sille, joka sitä on anonut. Kirjanpitolaissa on mainittu nimenomaisesti ohjeet kirjanpitolautakunnan toiminnasta, joten sen antamia ohjeita on noudatettava eikä niistä voi valittaa. (Leppiniemi 2004, 151 - 152.)

Keskusverolautakunta (KVL)

Verohallituksen alainen keskusverolautakunta ottaa kantaa tulo-, varallisuus- ja arvonnäisäverotukseen liittyviin kysymyksiin. KVL:n ennakkoratkaisuja annetaan vain erillisestä hakemuksesta ja vain silloin, kun asian koetaan edistävän verotuskäytännön yhtenäisyyttä tai asia on muuten periaatteellisesti merkittävä. Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisusta voi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Mikäli kuitenkin KHO ei myönnä valituslupaa, jää keskusverolautakunnan ratkaisu voimaan ja täten olemaan osa oikeuskäytäntöä. (Verohallinto 2009 [viitattu 20.9.2009].)

Korkein hallinto-oikeus (KHO)

Ylin tuomiovalta on Suomessa jaettu kahden tahon kesken: korkein oikeus (KKO) ratkaisee viime kädessä rikos- ja riitatilanteiden laintulkintaongelmat, korkein hallinto-oikeus (KHO) puolestaan ottaa kantaa hallinto-oikeudellisiin asioihin. Verolainsäädäntö kuuluu hallinto-oikeudelliselle puolelle. Nämä kaksi korkeinta oikeuslaitosta antavat

ennakkoratkaisuja asioista, joihin laki ei anna yksiselitteistä vastausta tai joista laki jättää ilmaan tulkinnanvaraisuuksia. (Leppiniemi 2004, 131.)

Tilintarkastaja

”Tilintarkastajan tärkein tehtävä on varmistaa, että tilinpäätös ja päätöksenteossa käytettävät taloudelliset tiedot ovat oikein. ” (Keskuskauppakamari 2009 [viitattu 20.9.2009]). Tilintarkastuksen tehtävänä on siis varmistaa, että yrityksen kirjanpito, tilinpäätös, toimintakertomus ja hallinto ovat oikeaoppisesti toteutettuja. Tarkoituksena on turvata toisaalta pääomamarkkinoiden luotettavuus, toisaalta tilinpäätösraportoinnin luotettavuus ja avoimuus. Tilintarkastus palvelee ensisijaisesti yrityksen omistajien, mutta myös sidosryhmien intressejä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008 [viitattu 20.9.2009].) Tämän lisäksi tilintarkastajat antavat objektiivisia neuvoja taloudellisista ja oikeudellisista asioista (Keskuskauppakamari 2009 [viitattu 20.9.2009]).

Suuremmissa yrityksissä korostuu tilintarkastuksen rooli nimenomaan hallinnon valvojana ja omistajien intresseistä huolehtijana. Pienemmissä yrityksissä puolestaan korostuu tilintarkastajan rooli neuvonantajana, joka kuitenkin vain toteaa, eikä siis ota osaa yrityksen johdolle kuuluvaan päätöksentekoon. Tilintarkastuksen voisi määritellä olevan yrityksen toiminnan laillisuusvalvontaa. Tilintarkastajien toimintaa ohjaa tilintarkastuslain ja alempiasteisten säännösten lisäksi hyvä tilintarkastustapa, joka on verrattavissa hyvään kirjanpitotapaan ja hyvään tilitoimistotapaan yleisenä velvoitteena alan hyvien tapojen noudattamiseksi. (Korkeamäki 2008, 9 - 11.)

Oikeuskäytännön hyödyntäminen

Kirjanpitäjän toiminta perustuu lakeihin ja niitä täydentäviin säännöksiin, joille löytyy oikeutus laista. Nämä lait ja muut säännökset ovat primäärisiä lähteitä tulkintatilanteissa. Kaiken toiminnan on oltava lainmukaista ja kaikille valinnoille on löydettävä perustelu ja hyväksyntä laista. Moniin tulkintatilanteisiin löytyykin vastaus jo olemassa olevista säädöksistä suoraan.

Oikeuskäytännöllä tarkoitetaan tuomioistuinten - erityisesti ylempien asteiden - tekemiä päätöksiä eli ratkaisuja siitä, miten eri lakipykälä kuuluu tulkita tulkinnanvaraisissa tilanteissa. Vero-oikeuden professori Matti Myrsky (2008, 63 - 65) käsittelee

artikkelissaan ennakkopäätösten hyödyntämistä verotuksessa. Myrskyn esittelemiä neuvoja voidaan soveltaa myös muun oikeuskäytännön hyödyntämiseen muussa tilitoimiston toiminnassa, ei pelkästään verotuksen saralla.

Artikkelissaan Myrsky muistuttaa, että vaikka ennakkopäätös onkin aina vain yhden yksittäisen tapauksen ratkaisu, voidaan sitä soveltaa myös muihin vastaavatyypisiin tapauksiin. Lisäksi jokainen ennakkopäätös luo yleisempää, vakiintunutta linjaa siitä, miten KHO:n tai KKO:n mielestä lakia tulisi tulkita. Myrsky toteaa, että tismalleen samankaltaisia tapauksia tulee harvoin vastaan, mutta ennakkopäätös voi hyvinkin soveltua omaan ongelmatapaukseen, mikäli vain riittävän monta merkityksellistä seikkaa todetaan tapauksia vertailtaessa toisiaan vastaaviksi. Huomiota tulee kiinnittää myös ratkaisun perusteena käytettävään normiin.

2.2 Kirjanpidon tärkeimpiä periaatteita

Kirjanpitovelvollisen on noudatettava hyvää kirjanpitolapaa (Kirjanpitolaki 1:3). Hallituksen esityksessä 173/1997 määritellään pykälän sisältöä ja merkitystä tarkemmin: ”Pykälässä säädetään voimassa olevan 3§:n tavoin, että kirjanpitovelvollisen on noudatettava hyvää kirjanpitolapaa. -- Hyvä kirjanpitolapa saa sisältönsä kirjanpitokäytännöstä ja -teoriasta. Suomessa keskeinen asema käytännön ohjaamisessa on kirjanpitolautakunnan yleisohjeilla, lausunnoilla ja muilla kannanotoilla.” Lisäksi kirjanpitolain 3. luvun 2§:ssä määritellään, että tilinpäätöksen on annettava oikea ja riittävä kuva kirjanpitovelvollisen taloudellisesta tilanteesta. Kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevat säännökset löytyvät kirjanpitoaistasta, kirjanpitoasetuksesta sekä työ- ja elinkeinoministeriön päätöksistä. Lisäksi erityislainsäädäntö täydentää näitä yleissäännöksiä ja säättää yhteisömuotokohtaisia poikkeuksia. Erityislait, kuten osakeyhtiölaki tai arvopaperimarkkinalaki pääsääntöisesti syrjäyttävät yleislakina toimivan kirjanpitolain. Toisaalta erityislaisissa saatetaan kuitenkin muuttaa tätä etusijajärjestyttä. (Leppiniemi 2000, 17 & 33.) Kirjanpitolaki perustuu pääasiassa EU-direktiivien säännöksiin, mutta myös suomalaiset erityispiirteet, kuten meno tulon kohdalle -teoria on huomioitava hyvää kirjanpitolapaa arvioitaessa. Tämä meno-tulo -teoria on ohjannut voimakkaasti kirjanpitokäytäntöä Suomessa viime vuosikymmeninä. Sen käyttö johtaa kahteen keskeiseen periaatteeseen: suoriteperusteeseen ja meno tulon kohdalle -periaatteeseen. (Fredriksson ym. 2005, 25.)

Hyvään kirjanpitotapaan sisältyy kahdeksan periaatetta: entiteetti-, vakaan rahan arvon, suorite-, menettelytapojen jatkuvuuden, merkityksellisyyden, todennettavuuden, periodisuuden, ja julkisuuden periaatteet. Olennaisuuden periaatteen voidaan katsoa kuuluvan merkityksellisyyden periaatteen alle. Periaatteet toimivat lähteenä ja perusteluna ratkaistaessa tulkintatilanteita. (Leppiniemi 2009 [viitattu 3.9.2009].)

Olennaisuuden periaate

Kirjanpitolautakunta perustelee ratkaisujaan usein olennaisuuden periaatteella. Tilinpäätösperiaatteiden luettelossa siitä ei ole mitään mainintaa, mutta se vaikuttaa läpi koko kirjanpitoprosessin. Olennaisuuden määrittelemiseksi ei voi asettaa mitään euro- tai prosenttimääräistä rajaa, vaan sitä täytyy peilata joka kerta erikseen sen hetkistä kokonaistilannetta vasten. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 28.)

”Olennaisuuden periaatteella tarkoitetaan, ettei tilinpäätösinformaation kannalta epäolennaisia eriä tarvitse käsitellä ehdottoman tarkalla tavalla” (Leppiniemi 2000, 74). Kirjanpitolautakunta on lukuisissa ratkaisuissaan ottanut kantaa olennaisuuden periaatteeseen ja todennut, ettei ole mitään yksiselitteistä vastausta siihen, milloin jokin erä on olennainen. Olennaisuuden periaatetta tulkittaessa tärkein kysymys kuuluu: muuttuisiko tilinpäätöksen rakenne merkittävästi, mikäli kohteena olevaa erää käsiteltäisiin tarkasti? Yleisellä tasolla voidaan sanoa, että 10 %:n muutos täyttäisi jo olennaisuuden kriteerin, mutta tapauksesta riippuen reilusti alle 10 %:n erätkin voivat olla olennaisia. (Leppiniemi 2000, 75 - 76.) Nimenomaisesti tähän, ettei olennaisuuden periaatetta voida määritellä täsmällisesti, kirjanpitolautakunta ottaa kantaa lausunnossaan 2004/1725. Siinä todetaan, ettei kirjanpitolautakunta anna lausuntoja tapauskohtaisista näyttökysymyksistä koskien olennaisuuden periaatetta.

Olennaisuuden periaate on myös erittäin laaja ja moneen tilanteeseen sopiva periaate. Yhtenä esimerkkinä tästä mainittakoon keskuskauppakamarin yhteydessä toimivan tilintarkastuslautakunnan tutkima tapaus, jossa tilintarkastajat olivat toimineet virheellisesti, mutta jossa heitä ei rangaistu olennaisuuden periaatteen nojalla. Tilintarkastajat olivat jättäneet huomiotta sen, ettei yritys ollut aktivoinut vaihto-omaisuuteen sellaista mikä sinne olisi kuulunut. Kun kuitenkin aktivoimatta jäänyttä erää ei pidetty olennaisena, ei tilintarkastuslautakunta myöskään nähnyt syytä määrätä kurinpidollisia seurauksia virheellisesti toimineille tilintarkastajille. (Leppiniemi &

Walden 2009 [viitattu 6.10.2009].) Tapaus osoittaa hyvin, että olennaisuuden periaatteen nojalla vähäiset virheet eivät välttämättä edes johda kurinpidollisiin toimenpiteisiin ja että olennaisuuden periaatetta käytetään perusteluna kirjanpidollisten ja tilinpäätökseen liittyvien ongelmien lisäksi myös muissa taloushallinnon alan ongelmatapauksissa.

Menettelytapojen jatkuvuuden periaate

Tämän periaatteen mukaisesti tilanteissa, joissa on mahdollisuus valita noudatettava menettelytapa kirjaamisen suhteen, on valittua tapaa noudatettava jatkuvasti. Menettelytapojen periaatteessa on kyse laajuus-, mittaamis-, arvostus- ja kohdentamisongelmien ratkaisemisesta yhteneväisellä tavalla. Tapaa saa muuttaa vain perustellusta syystä ja tavan vaihdoksesta on ilmoitettava tilinpäätöksen liitetiedoissa. Menettelytapojen jatkuvuuden periaatetta perustellaan erityisesti kirjanpidon ja tilinpäätöksen vertailukelpoisuudella, joka mainitaan myös kirjanpitolain 3. luvun 1§:ssä. Mikäli tuloslaskelman tai taseen erittelyä on muutettu tilikauden aikana, on edellisen vuoden vertailutietoa mahdollisuuksien mukaan oikaistava uutta erittelyä vastaavaksi. (Leppiniemi 2000, 48 & 95.)

Menettelytapojen jatkuvuuden periaate tulee sovellettavaksi muun muassa arvopaperisijoitusten kohdalla. Se ilmenee kahdella tapaa. On ensinnäkin ratkaistava, millä tavalla arvopaperit arvostetaan ja tätä tapaa on menettelytapojen periaatteen nojalla noudatettava tilikaudesta toiseen. Toinen ongelma syntyy ensimmäiseen liittyen: pystytäänkö menettelytapojen periaatetta noudattamaan kun arvopapereiden käyttötarkoitus muuttuu? Arvopaperit eli osakkeet ja rahasto-osuudet voivat olla taseessa pysyvinä tai vaihtuvina vastaavana. Vaihtuvina vastaavina arvopaperit voivat olla niin vaihto-omaisuudessa kuin rahoitusomaisuudessaakin. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 31.) Rajan pysyvien ja vaihtuvien vastaavien välille vetää kirjanpitolaki. 4. luvun 3§:n mukaan pysyvät vastaavat tuottavat tuloa useamman tilikauden ajan ja muut ovat vaihtuvia vastaavia.

Kirjanpitolaki sallii joissain tapauksissa arvopapereille kolme eri arvostusmenetelmää. 5. luvun 2§:n mukaan rahoitusomaisuuteen kuuluvat arvopaperit voidaan arvostaa hankintamenoa tai jos niiden todennäköinen luovutushinta on tilinpäätöspäivänä hankintamenoa alempi, tähän alempaan arvoon. Tästä poiketen 5. luvun 2a§:n mukaan

rahoitusvälineet voidaan arvostaa myös käypään arvoon. Pysyviin vastaaviin kuuluvat sijoitukset arvostetaan hankintamenoon jos ei 17§:n arvonorotussäännöksestä muuta johdu. (Kirjanpitolaki 30.12.1997 [viitattu 17.10.2009].) Arvopaperit voivat myös vaihtaa paikkaansa taseessa esimerkiksi muuttuneen käyttötarkoituksensa takia.

Joissain tapauksissa voidaan jopa todeta, etteivät arvopaperit todellisuudessa kuulu yrityksen varallisuuteen (ks. KHO 2007/1670). Korkeimmasta hallinto-oikeudesta on haettu laajasti linjavetoja arvopaperikauppaan liittyviin ongelmiin eli muun muassa siihen, milloin sijoitustoiminta on elinkeinoa ja milloin arvopaperit ovat vaihto-omaisuutta.

Hyvä tilitoimistotapa

Tilitoimistoista ja niiden toiminnasta ei ole olemassa mitään erityistä lainsäädäntöä. Suomen Taloushallintoliitto on 13.6.2005 jäsenkokouksessaan määritellyt hyvän tilitoimistotavan, joka samalla toimii eettisenä ohjeena tilitoimistoalalla toimiville. Näiden ohjeiden mukaan ”tilitoimiston on säännöllisesti varmistettava palvelunsa laatua sopivaksi katsomallaan menetelmällä.” Lisäksi ”ammattitiedon lähteiden pitää olla ajan tasalla ja koko henkilökunnan käytettävissä.” Myöskin lakimuutoksista on tiedotettava asiakkaille hyvän tilitoimistotavan mukaan. (Taloushallintoliitto 2005 [viitattu 3.9.2009].)

Siinä, missä hyvä kirjanpitolapa ohjaa itse kirjanpidon toteuttamista, on hyvän tilitoimistotavan tarkoituksena ohjata tilitoimistojen toimintaa liiketoiminnan tasolla. Tilitoimistojen näkökulmasta kyse on siis ohjeista, joiden tarkoituksena on ohjata tilitoimistojen toimintaa luotettavina taloushallinnon palveluntuottajina. Asiakkaiden ja muiden sidosryhmien silmissä tarkoituksena on lisätä luotettavuutta, kun liitto auktoriteettina ohjaa ja valvoo jäsenyritystensä toimintaa muun muassa hyvän tilitoimistotavan avulla.

2.3 Rajatapauksia verotuksessa

Kirjanpidossa tulee eteen monesti tilanteita, joissa tulkinnanvaraisuus nousee esiin ja kirjaaminen voidaan suorittaa useammalla tavalla. Riskinä väärän tavan valinnassa on se, että verotarkastaja tulkitsee tehdyn kirjauksen peitellyksi osingonjaoksi tai veronkiertämiseksi. Mikäli epävarman kirjaamisen kohteena on merkittävämpi,

olennainen erä, kannattaa verottajalta hakea ennakkotieto tai ennakkoratkaisu. (Koponen 2004, 17.)

Liiketoiminnan tuottamisesta eli tulojen hankkimisesta koituvat menot ja menetykset ovat vähennyskelpoisia. Tämä pätee riippumatta siitä, onko tulon hankinnassa todellisuudessa onnistuttu. (Koponen 2004, 31.) Vähennysoikeus koskee hankintoja, jotka ovat liiketoiminnan kannalta tarpeellisia. Tämän tarpeellisuuden kukin yritys arvioi itse. Vähennysoikeuden perusteena on tuotannon tekijän käyttötarkoitus sen hankintahetkellä. Mikäli hyödykettä käytetään myöhemmin toisella tapaa, ei sillä ole vähennysoikeuden kannalta merkitystä. Eli vähennysoikeus ei poistu, mikäli myytäväksi suunniteltu tavara vaikkapa tuhoutuu ennen myyntihetkeä. Sen sijaan mikäli käyttötarkoitusta muutetaan vähennykseen kelpaamattomaksi, kohdellaan hankintaa verotuksessa niin kuin se olisi otettu omaan käyttöön. (Nieminen, Anttila, Äärilä & Jokinen 2009 [viitattu 3.9.2009].)

Arvonlisäveron osalta kiinnitetään huomiota vähennysoikeuden määritelmään ja edellytyksiin. ”Arvonlisäveroa suoritetaan Suomessa tapahtuvasta tavarantoiminnan ja palvelun mynnistä sekä tavarantoiminnan yhteisötoiminnasta ja maahantuonnista EU:n ulkopuolelta (ks. AVL 1§)” (Myrsky & Ossa 2008, 239). Pääsääntö on, että kaikki myynti on verollista ja vero koskee kaikkia tavaroita ja palveluita, joita myydään niin, että kyse on liiketoiminnasta. Kuitenkin yritysten välisissä liiketoimissa, joissa tavaraa ostetaan liiketoiminnan käyttöön, veron saa vähentää. Tällä estetään veron kertaantuminen, koska veron tarkoituksena on jäädä vain loppukäyttäjän rasitukseksi.

Arvonlisäveron saa vähentää pääsääntöisesti kaikista liiketoimintaan liittyvistä hankinnoista. Kuitenkin vähennysoikeuden ulkopuolelle on rajattu henkilökunnan asuinitilat, vapaa-aikailat, kodin ja työpaikan väliset matkat, edustusmenot ja sellaiset henkilöautot, joita käytetään liiketoiminnan ulkopuolellakin. (Koponen 2004, 86.)

Yksityismenojen erottaminen liiketoiminnasta

Henkilöyhtiön osakkailla sekä ammatin- ja liikkeenharjoittajilla on usein omaisuutta, jota he käyttävät sekä liiketoiminnassaan että yksityiselämässään. Vaikka omaisuus olisi pääasiassa yritystoiminnan käytössä ja tällä perusteella laskettaisiin elinkeinotoiminnan varallisuuteen, ei siitä saa verotuksessa vähentää kuin sen

osuuden, joka on johtunut elinkeinotoiminnasta. Se osuus, joka on ollut yksityistä käyttöä, on elantomenoa tai vähennetään menoina, jotka johtuvat henkilökohtaisesta tulonlähteestä. (Koponen 2004, 33.) Lisäksi työntekijä saattaa laskuttaa työnantajayritykseltä menoja, jotka eivät johdu suoraan työtehtävän suorittamisesta. Esimerkkeinä voidaan mainita joitain vaatekuluja tai asumiskuluja ja tällöinkin kyse on elantomenosta, jota kohdellaan verotuksessa palkkana. Tiettyjen edellytysten toteutuessa nämä menot voidaan korvata myös verovapaasti. Siitä, mitkä näiden verovapaiden korvausten edellytykset ovat ja miten niitä maksetaan, säädetään tarkemmin verolainsäädännössä ja työehtosopimuksissa. (Laitinen & Peltomäki 2009 [viitattu 17.10.2009].)

Elantomenojen eli henkilön normaaliin asumiseen ja elämiseen kohdistuvien kulujen vähennyskelvottomuuden ongelma ilmenee sekä arvonlisäveron että yrityksen tuloveron määrää arvioitaessa. Vaikka rajaveto on monissa tapauksissa selkeää, jää vähennyskelpoisten liiketoiminnan menojen ja vähennyskelvottomien elantomenojen väliin harmaa alue, jonka laajuudesta kertoo runsas määrä oikeustapauksia, joissa rajaa on pyritty vetämään. Arvonlisäverotuksessa ongelman ydin on siis siinä, onko jokin kulu elantomenoa vai vähennyskelpoista, yritysverotuksessa taas etsitään rajaa sille, onko kyseessä vähennyskelpoinen kulu vai peitelty osingonjako. Yksi linjaveto kuuluu seuraavasti: ”menon ei voitane sanoa johtuvan tulonhankinnasta, jos se syntyisi tästä riippumatta”. (Myrsky 2006, 37 - 39.)

Linjaveto-ongelmia syntyy arvoltaan niin vähäisistä kuin suuremmistakin hankinnoista. Oikeuskäytännössä rajaa on vedetty muun muassa asunnon suhteen. Ratkaisussaan 2003/1049 KHO totesi, että koska yhtiön rakennuttaman talon yläkerta oli kokonaan yksityiskäytössä ja alakertaan neuvotteluhuoneiden yhteyteen rakennettuja sauna- ja keittiötiloja vastaavia tiloja ei löytynyt muualta asunnosta, pidettiin näiden sauna- ja keittiötilojen rakentamista yksityiskäyttöön rakentamisena eikä niiden hankintamenoista saanut vähentää arvonlisäveroa. Ainoastaan alakertaan rakennettu työhuone jätettiin arvonlisäverotuskohtelun osalta tämän päätöksen ulkopuolelle.

Myös lainsäätäjä osaltaan sekoittaa elantomennon käsitettä. Pääsääntö on siis elantomenojen arvonlisä- ja tuloverovähennyskelpoisuuden kielto, mutta kuitenkin muun muassa luontoisedut ovat elantomenotyyppisiä eriä, joiden järjestämisestä aiheutuneet kustannukset saadaan vähentää tuloverotuksessa, mutta ei

arvonlisäverotuksessa. Lisäksi esimerkiksi työntekijälle järjestetyn tietoliikenneyhteyden yksityiskäyttö ei ole tuloverolain 69.4§:n mukaan veronalaista tuloa. (Myrsky 2006, 37-39.)

Huomionarvoista on myös viime aikoina esillä ollut ongelma yrityksen liiketoiminnan menoista saatujen kanta-asiakasetujen käytöstä yksityisessä kulutuksessa. Helsingin hallinto-oikeuden syyskuussa 2009 tekemän ratkaisun mukaan työntekijän yksityismatkoihin käyttämät, työmatkoista ansaitut bonuspisteet ovat työntekijän veronalaista tuloa. Tapausta käsiteltäneen vielä korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja ratkaisu tulee linjaamaan laajemmaltikin liiketoiminnasta saatujen kanta-asiakasetujen käyttöä ja kohtelua. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2009 [viitattu 9.11.2009].)

Edustusmenoa, virkistystä vai neuvottelua?

Tulo- ja arvonlisäverovähennyskelpoisia neuvottelumenoja ovat yrityksen sisäisistä palaverista ja hallintoelinten kokouksista johtuvat menot. Myös erilaisten asiantuntijoiden, kuten tilintarkastajien kanssa käytyjen neuvotteluiden menot ovat vähennyskelpoisia neuvottelumenoja. Toisin kuin edustusmenot, nämä menot ovat täysin vähennyskelpoisia. (Koponen 2004, 40.) Korkein hallinto-oikeus on jopa linjannut, että alkoholi- ja tupakkatarjoilukin voi olla neuvottelumenoa. Ratkaisussaan 1996/2059 KHO linjasi, että yhtiö sai vähentää neuvottelu- ja kokoustilaisuuksissa järjestetystä tavanomaisesta tarjoilusta arvonlisäveron. Tupakan ja alkoholin ei katsottu olevan tavanomaisesta poikkeavaa tarjoilua. Tuloverovähennys- muttei arvonlisäverovähennyskelpoista ovat puolestaan henkilökunnan virkistysmenot. (Koponen 2004, 86.)

Edustuskuluista saa tuloverotuksessa vähentää vain puolet, arvonlisäveroa ei ollenkaan. Edustusmenoihin katsotaan usein sisältyvän elantokustannukseksi määriteltäviä etuja, jolloin vaarana on tulkita edustusmenot peiteltyksi osingonjaoksi. Tästä syystä edustuskulujen vähennyskelpoisuutta on rajoitettu. Edustuskulujen ja vähennyskelpoisten markkinointikulujen välinen rajaveto on välillä haastavaa. Erona näiden välillä on se, että edustus kohdistuu suppeampaan, määriteltyyn joukkoon henkilöitä, joilla on merkitystä liiketoiminnan kannalta. Markkinointi puolestaan kohdistuu laajemmalle, rajaamattomalle henkilökunnalle. (Koponen 2004, 37.)

Henkilökuntaetua, kulua vai palkkaa?

Rahapalkan lisäksi työnantaja voi tarjota työntekijälleen erilaisia etuja. Monia etuja verotetaan edullisemmin kuin rahapalkkaa, jotkut edut ovat jopa täysin verovapaita. Tärkeimmille eduille verottaja vahvistaa vuosittain verotusarvon, jonka yleisperiaatteena on olla 90 % edun käyvästä arvosta. Verovapaita henkilökuntaetuja ovat muun muassa työnantajan järjestämä tavanomainen, koko henkilökuntaa koskeva terveydenhuolto, henkilökunta-alennus työnantajan tuottamista tavaroista ja palveluista, merkkipäivälahja, joka on saatu muuna kuin rahana tai rahaan verrattavana tavarana, esimerkiksi lahjakorttina, sekä työnantajan järjestämä harrastustoiminta. Riippumatta siitä, onko etu työntekijälle veronalainen tai verovapaa, työnantaja saa vähentää edusta koituvat kulut verotuksessaan. Kuitenkin mikäli etu tulkitaan veronalaiseksi palkaksi, on työnantajan maksettava edusta työnantajamaksut. (Leppiniemi 2004, 117 - 118.)

Esimerkkejä näistä rajatapauksista ovat KHO:n linjauksen mukaan ohitusleikkaus ja olkapään leikkaus, joiden tulkittiin olevan työntekijän palkkaa (KHO 1988/584 ja 1991/558). Tavanomaisena ja kohtuullisena henkilökuntaetuna ei pidetty yhtiön työntekijöilleen tarjoamaa viikon virkistysmatkaa Teneriffalle, vaan kyseessä oli palkka (KHO 1989/560). Sen sijaan kahdesti päivässä työntekijöille tarjottu kahvi oli tavanomainen henkilökuntaetu, eikä palkka (KHO 1987/3229). Työnantajan tarjoama, työntekijän omaehtoinen liikunta- ja kulttuuritoiminta on verovapaata 400 euroon/vuosi asti mikäli etu on ainoastaan työntekijän käytettävissä (Tuloverolaki 30.12.1992 [viitattu 17.10.2009]).

2.4 Kulua vai aktiivaa?

Hankinnasta koituvat menot kirjataan joko kuluksi tai aktiivaksi riippuen siitä, tuottaako hankinta tuloa yhden vai useamman tilikauden aikana. Ne menot, jotka eivät tuota enää tuloa, kirjataan tilikauden kuluiksi. Ne kulut, joiden odotetaan tuottavan tuloa vielä tulevinakin tilikausina, kirjataan taseeseen, josta ne aktivoidaan seuraaville tilikausille ja vähennetään niiden aikana. (Koponen 2004, 31.) Mikäli hyödyke tuottaa tuloa useampana tilikautena, tulee sen hankintameno kirjata poistoina kuluksi ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Tästä poikkeuksena tietyt kirjanpitovelvolliset, muun muassa ammatinharjoittajat ja yhdistykset, on kuitenkin vapautettu poistosuunnitelman laatimisesta. Laista ja kirjanpitolautakunnan yleisohjeista löytyy

lisäksi maininta pienistä, vähäarvoisista hankinnoista, joita ei tarvitse aktivoida vaikka ne tuottaisivatkin tuloa useamman tilikauden aikana. (Fredriksson ym. 2005, 242 - 243.)

Milloin kyse sitten on kulusta, milloin aktiivasta? Rajanveto ei ole aina helppoa. Seuraavassa tarkastellaan joitain tapauksia, jotka eivät ole niin itsestään selviä, mutta joita kirjanpitäjät usein kohtaavat.

2.4.1 Aineettomat hyödykkeet

Kirjanpitolain 5. luvun 5a§:n mukaan aineettomien hyödykkeiden, kuten toimilupien, patenttien, lisenssien, tavaramerkkien ja vastaavien hankintameno aktivoidaan. Myös muiden aineettomien hankintojen, kuten kehittämismenojen ja liikearvon hankintameno voidaan aktivoida. Kuitenkin liiketoiminnan perustamismenot ovat aina tilikauden kulua. Aktivoidtavat aineettomat menot on poistettava enintään viiden vuoden kuluessa, tai jos erikseen perustellusta syystä on hyvän kirjanpitotavan mukaista, enintään 20 vuoden kuluessa. (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 [viitattu 17.9.2009].)

Aktivoinnissa tulee aina muistaa, että aktivointi edellyttää realistisia tulonodotuksia. Mikäli tulon odotus ei ole realistista, tulee meno kirjata tilikauden kuluksi. Aineettomista hyödykkeistä odotettavan tulon dokumentointiin tulee kiinnittää erityistä huomiota, koska hyödykkeen käyttö ei näy yritystoiminnassa niin selkeästi kuin mitä aineellisen. (Leppiniemi 2004, 191.)

Tuotekehitysmenot

Kirjanpitolain 5. luvun 8§:n mukaan tutkimusmenot ovat tilikauden kulua. Kehittämismenoja saa aktivoida, mikäli noudatetaan erityistä varovaisuutta ja nämä menot poistetaan enintään viiden vuoden kuluessa. Mikäli erityisestä, hyvää kirjanpitotapaa noudattavasta syystä viittä vuotta pidempää poistoaikaa pidetään totuudenmukaisempana, voidaan kehittämismenoja poistaa pidempäänkin, kuitenkin enintään 20 vuotta. (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 [viitattu 17.9.2009].)

Työ- ja elinkeinoministeriön päätöksen 1998/50 mukaan kehittämismenot saa aktivoida seuraavien edellytysten täytyessä:

- Kehittämishankkeesta on kirjallinen suunnitelma
- Kehittämishankkeen kohde on yksilöity
- Kehittämishankkeeseen kohdistuvat menot voidaan luotettavasti eritellä
- Kehittämishankkeen kohteen kannattavuus tai taloudellisuus on todistettavissa todennäköiseksi

(Fredriksson ym. 2005, 253.)

ATK-ohjelmistot

Tavallisen tietokoneohjelman hankintameno on aina vähennettävissä hankintavuoden kuluna. Se saadaan kuitenkin myös aktivoida taseeseen mikäli aktivoinnin edellytykset toteutuvat. Aktivoinnissa tulee muistaa erityisesti varovaisuuden periaate: aktivoinnin tulee perustua realistiseen tulonodotukseen, joten varovaisuuden periaatteen nojalla mikäli tulonodotus on epävarmaa, kirjataan meno mieluummin kuluksi kuin aktiivaksi. (Leppiniemi 2003, 109.) Päivitys- ja ylläpitomenot kuuluvat kokonaan tilikauden kuluksi (KILA 2000/1604).

Mikäli atk-ohjelman hankintameno päätetään aktivoida, on poistokohtelu erilainen elinkeinoverolain ja kirjanpitolain mukaan. Elinkeinoverolain osalta tietokoneohjelman hankintameno vähennetään noudattaen 37§:n poistosäännöstä. Tämän pykälän mukaan aineettoman hyödykkeen hankintameno tulee poistaa tasapoistoin 10 vuodessa, jollei verovelvollinen osoita, että hankinnan tätä lyhyempi käyttöikä on todennäköisempi. (Leppiniemi 2004, 93.) Kirjanpitolain mukaan poistot suoritetaan 5. luvun 5a§:n mukaisesti eli enintään viiden, tai erikseen perustellusta syystä enintään 20 vuoden kuluessa.

Yrityksen omaan käyttöön valmistamista atk-ohjelmista johtuvat kustannukset poistetaan aina hankintavuoden kuluna. Mikäli tietokoneen mukana tulee jotain varus- tai perusohjelmia, pidetään niistä aiheutuvia kuluja osana tietokoneen hankintamenoa ja ne poistetaan tietokoneen hankintamenon mukana. (Engblom 2007, 77.)

Yleensä yrityksen käytössä olevat ohjelmistot ovat standardoituja. Kuitenkin joskus yritykselle luodaan täysin oma ohjelmistonsa ja tällaisen ATK-ohjelmiston poistamiseen

on Keskusverolautakunta ottanut kantaa ratkaisussaan 2003/035. Sen mukaan yritykselle räätälöity atk-ohjelmisto tulkitaan EVL:n 37§ mukaiseksi ostajan käyttöomaisuuteen kuuluvaksi, erikseen luovutettavissa olevaksi aineettomaksi oikeudeksi, joka vähennetään tasapoistoin sen vaikutusaikana. Tämän ohjelmiston hankkimisesta ja kehittämisestä syntyviä menoja ei voinut KVL:n mukaan vähentää ostajan vuosikuluina eikä ohjelmistoa saanut pitää EVL 24§:ään kuuluvana pitkävaikutteisena menona.

2.4.2 Pienhankinnat

EVL 33§:n mukaan pienhankinta on sellainen käyttöomaisuuteen laskettava hyödyke, joka tuottaa voittoa todennäköisesti alle kolmen vuoden ajan tai jonka hankintameno on enintään 850 euroa. Tällainen hankinta voidaan kirjata kokonaan hankintavuoden kuluksi. Yhteensä verovuoden aikana saa vähentää pienhankintoina enintään 2500 euron arvosta hankintoja. (Elinkeinoverolaki 24.6.1968/360 [viitattu 30.9.2009].) Tämän lisäksi kirjanpitolautakunnan yleisohjeessa (16.10.2007 [viitattu 30.9.2009]) kohdassa 2.7 todetaan, että vaikka hankinnan oletettaisiin tuottavan tuloa useamman tilikauden ajan, voidaan se olennaisuuden ja varovaisuuden periaatteiden nojalla kirjata hankintavuoden kuluksi. Kirjanpitolautakunnan mukaan vähäarvoiseksi laskettavalle hankinnalle ei voida määritellä euromääräistä rajaa, vaan tapausta tulee arvioida näiden kahden periaatteen mukaisesti, muistaen samalla, että tilinpäätöksen tulee antaa aina oikea ja riittävä kuva.

Pienhankintojen käsittelystä esimerkkinä otettakoon tietokoneen hankinta, johon kirjanpitolautakunta on ottanut kantaa. Ratkaisussaan 2009/1838 KILA käsitteli hakemusta, jossa hakija pyysi lausuntoa kannettavan tietokoneen vähentämisestä pienhankintana eli hankintavuodelle kirjattavana kuluna. Tietokoneen hankintahinta ylitti EVL 33§:n ehdon pienhankinnan ostohinnan enimmäisarvosta, mutta täytti saman pykälän toisen ehdon koskien hankinnan taloudellista pitoaikaa. Hakijan mukaan kannettavan tietokoneen taloudellinen pitoaika on vain 2-3 vuotta. Lausunnossaan KILA totesi, että kannettavaa tietokonetta voidaan pitää sellaisena pienhankintana, joka kirjataan hankintavuoden kuluksi, jollei kirjanpitovelvollisen toiminnan laadusta ja laajuudesta muuta johdu. Mikäli on epävarmaa että hyödyke tuottaisi tuloa useampanakin tilikautena, kirjataan hyödykkeen hankintahinta vuosikuluksi varovaisuuden periaatteen nojalla.

2.5 Tosite todentaa liiketapahtuman

Tosite todentaa liiketapahtuman. Tositteiden muotoseikoille on asetettu vaatimuksia muun muassa kirjanpito- ja arvonlisäverolaeissa. Juoksevan kirjanpidon lisäksi tositteita tarvitaan todistamaan tilinpäätöksessä tehtyjä ratkaisuja ja verotuksessa käytettävää veropohjaa. (Leppiniemi 2009, [viitattu 20.10.2009].) Ilman tositetta yritys ei saa vähentää tekemästään hankinnasta arvonlisäveroa. Tositteella todistetaan se, että tehty hankinta oikeuttaa veron vähennykseen. (Myrsky & Ossa 2008, 265.) Tositteesta tulee tulla ilmi selvästi, kuka on luovuttanut ja mitä ja mihin hintaan ja milloin. Lisäksi tositteesta tulee tulla ilmi, onko kyseessä todella liiketoimintaan kuuluva meno ja kuuluuko tosite todella sille kirjanpitovelvolliselle, jonka hallussa tosite on. (Rekola-Nieminen 2007, 35 - 37.)

Vaikka laskujen käsittely ja kirjanpito ovat entistä enemmän siirtymässä sähköiseen muotoon, ovat verkkotositteiden muotovaatimukset samat kuin paperistenkin tositteiden. Ja vaikka verkkotositteet yleistyvätkin, ei paperisista päästä kokonaan eroon vielä lähitulevaisuudessa. Esimerkiksi luottokorttiostoksia tehdessä kortinhaltija saa yhä paperisen kuitin, joka hänen täytyy säilyttää tositteena laskun tarkistamista varten. Samaista tositetta tarvitaan myös kirjanpitoon selvittämään menon luonne ja verovähennyskelpoisuus.

3 Case: Tulkintaongelmien ratkaisu Tilitoimisto Oy:ssä

3.1 Nykytilanne

Tilitoimisto Oy on muutaman vuoden alalla toiminut, neljä henkeä työllistävä tilitoimisto Uudellamaalla. Tällä hetkellä Tilitoimisto Oy:ssä kirjanpidon tulkintatilanteet ratkaistaan erilaisin tavoin. Kukin työntekijä on kirjanpidon ja tilinpäätöksen joustokohdista valinnut menettelytapansa itsenäisesti ja myös ongelmat kukin ratkaisee omalla, toisten ratkaisusta poikkeavalla tavallaan. Mikäli omat ongelmanratkaisuyritykset eivät tuota tulosta, päädytään ongelmasta yhdessä käytävän keskustelun lopuksi pahimmillaan neljään eri ratkaisuvaihtoehtoon, joista kukin työntekijä puolustaa luonnollisesti omaansa. Lopulta esimies päättää noudatettavan ratkaisun, joskus hieman puutteellisin perusteluin. Tämän jälkeen ratkaistusta ongelmasta arkistoidaan tieto paperiseen mappiin, josta sitä palataan etsimään tarpeen tullen, jos jaksetaan.

Tässä toimintatavassa on monia ongelmia. Ensinnäkin menettelytapojen jatkuvuuden periaatteen toteutuminen on uhattuna, kun kukin työntekijä kuitenkin on poissa aina välillä ja tällöin kollegat joutuvat toimimaan sijaisina. Mikäli sijainen ei huomaa tarkistaa sijaistettavan käyttämää menettelytapaa, on vaarana, että asiakasyrityksen kirjanpidosta 11 kuukautta on kirjattu yhdellä tapaa ja 1 kuukausi toisella tapaa. Lisäksi tämä tarkoittaa sitä, että eri omakirjanpitäjillä olevien, samalla alalla toimivien asiakasyritysten kirjanpito ja tilinpäätös toteutuvat eri tavoin. Vaikka tämä on sinänsä hyväksyttävää, johtaa tämä siihen, ettei kirjanpitäjien tuottama palvelu ole laadultaan samanlaista. Lisäksi paperiset mapit eivät ole nykyaikainen keino ongelmanratkaisussa, koska tarjolla on nopeampia ja helppokäyttöisempiäkin vaihtoehtoja.

Kokonaan oma ongelmansa on asiakastiedotus. Kukin Tilitoimisto Oy:n kirjanpitäjä on asiakastiedotuksenkin osalta valinnut itsenäisesti toimintatapansa. Osa informoi kaikkia asiakkaitaan samantyyppisellä sähköpostilla, osa informoi osaa asiakkaistaan persoonallisesti ja osaa massapostilla. Osa informoi vain joitain asiakkaita silloin kun sattuu muistamaan. Tässäkin on selkeä kehittämisen paikka. Itse Tilitoimisto Oy kyllä

huolehtii, että sisäisessä käytössä on ajantasaisin tieto. Tilitoimisto Oy:n työntekijät osallistuvat vuosittain useisiin eri koulutuksiin, seuraavat alan kehittymistä niin yleisestä kuin ammattimediastakin ja käyvät myös Taloushallintoliiton kesäpäivillä ja risteilyillä.

Miten ongelmia voidaan sitten ratkaista? Miten Tilitoimisto Oy:n toimintaa voitaisiin kehittää, jotta ongelmanratkaisu niin yleisellä kuin ruohonjuuritasollakin olisi tehokkaampaa? Voidaanko kaikkia esille tulleita, kirjaamiseen liittyviä ongelmia edes ratkaista? Näihin kysymyksiin pyritään vastaamaan tässä luvussa.

3.2 Yritysluottokorttien käyttö ilmentää useampaa ongelmaa

Yksi merkittävä ongelma, jota Tilitoimisto Oy pohtii päivittäin, on Eurocard ja muut yritysten henkilökuntansa käyttöön myöntämät luottokortit. Tilitoimisto Oy:n asiakkaista enemmistöllä on käytössään yksi tai useampia luottokortteja, joilla henkilökunta tekee yrityksen toiminnalle tarpeellisia hankintoja. On toki selvää, että yrityksen omalla luottokortilla maksaminen on helpompaa ja yksinkertaisempaa kuin se, että työntekijä laskuttaisi tekemänsä ostot kassan kautta tai tekisi kulutositteen, minkä jälkeen rahat maksettaisiin palkanmaksun yhteydessä. Myös Eurocard itse mainostaa, miten ”korttimaksaminen tulee yritykselle merkittävästi edullisemmaksi, kuin yksittäisten eri ostolaskujen tarkastaminen, hyväksyminen ja maksaminen” (Eurocard 2009 [viitattu 13.9.2009]).

Kirjanpidon näkökulmasta yritysluottokortit ovat kuitenkin iso ongelma. Luottokortilla maksaneen henkilön pitäisi toimittaa normaalin kirjanpitoaineiston yhteydessä ostopaikoista annetut tositteet eli kuitit, joista näkisi millainen hankinta on tehty, koska yritysluottoyhtiön laskulla on mainittu vain ostopaikan nimi ja summa. Läheskään aina ostopaikan nimi ei kerro hankittujen tuotteiden nimikkeitä ja toisaalta samalla kertaa on voitu tehdä niin vähennyskelpoisia kuin vähennyskeltottomiakin ostoja. Tilitoimisto Oy:n asiakkaat ovat tietoisia, että myös luottokorttikuitit pitäisi toimittaa samalla kun kaikki muukin aineisto, jotta kuukauden kirjanpito ja ennen kaikkea alv-tilitys saataisiin tehtyä ajallaan.

Käytäntö on kuitenkin ihan muuta. Välillä kuitit toimitetaan myöhässä, jolloin alv-tilitys pitää tehdä uusiksi. Toisinaan taas kuitteja ei toimiteta ollenkaan, vaan asiakas vaatii, että hänen sanansa pitää riittää siihen, että tehty hankinta on vähennyskelpoinen. Myös Eurocardin käyttöehdoissa (1.4.2007 [viitattu 27.10.2009]) on mainittu, että

ostotositteet tulee säilyttää laskun tarkistamista varten. Ehto ei kuitenkaan päde suoraan tilitoimiston ja kortin käyttäjän väliseen sopimukseen. Lisäksi kun asiakkaan on hankala hahmottaa ehdon noudattamatta jättämisen seurauksia, ei tämä ehtokaan ole tarpeeksi tehokas porkkana ongelman ratkaisemiseksi asiakkaan puolelta.

Kuittien puute ilmentää kahta Tilitoimisto Oy:n kohtaamaa tyypillistä ongelmaa. Kuitteja tarvittaisiin ensinnäkin siksi, että voitaisiin todeta, onko kyseessä ylipäättään liiketoiminnan meno vai henkilön yksityismeno. Ja toisekseen mikäli kyse on liiketoiminnan menosta, jää vielä ongelmaksi se, miten menoa kohdellaan verotuksen näkökulmasta. Täytyy voida ratkaista, onko kyse normaalista liiketoiminnan menosta vai edustusmenosta ja ylipäättään, mille tilille meno kirjataan.

Asiakkaat eivät kuitenkaan aina sisäistä kuittien tärkeyttä. Tilintarkastajalle ja verottajalle ei riitä se, että kirjanpitäjä kertoo asiakkaan vakuuttaneen jotain suullisesti, vaan nimenomaan kuitti on se, millä liiketapahtumat todistetaan niin arvonlisä- kuin yrityksen tuloverotustakin laskettaessa. Kuittia tarvitaan todisteeksi myös siitä, että kyse on todella liiketoiminnan menosta. Lisäongelman tuovat vielä asiakkaat, joille on hieman epäselvää, ettei pikkukuittikaan aina riitä: esimerkiksi hotelli- ja ravintolakuiteista pitäisi käydä ilmi, onko paikalla ollut vain yrityksen omaa henkilökuntaa (jolloin kulua kohdellaan liiketoimintaan kuuluvana menona) vai myös yhteistyökumppaneita (jolloin lasku kirjataan edustusmenoksi).

Tällä hetkellä Tilitoimisto Oy noudattaa kuitittomien yritysluottokorttilaskujen kohdalla kolmea eri tapaa. Ensimmäinen on huonoimman mahdollisen vaihtoehdon tapa. Siinä laskusta ei vähennetä arvonlisäveroa ollenkaan. Huonoimman vaihtoehdon periaatetta tukee muun muassa se, että arvonlisäverolain sanamuoto vähennettävästä verosta kuuluu ”verovelvollinen saa vähentää...”, kun taas suoritettavan veron kohdalla muoto on ”tavarain tai palvelun myyjä on velvollinen...”. Täten siis varovaisuuden periaatteen mukaista olisi mieluummin suorittaa vero, kuin vähentää se. Toisaalta kun vero-oikeuden professori Kauko Wikströmin (2008, 393) mukaan veron vähennysoikeus on pääsääntö ja rajoitukset ovat poikkeuksia, puoltaa tämä sitä kantaa, että vero tulisikin mieluummin vähentää kuin olla vähentämättä. Tämä periaate ei kuitenkaan pysty kunnolla ratkaisemaan elantomenon ongelmaa eikä toisaalta sitä, onko lasku tuloverovähennyskelpoista vai -kelvotonta.

Toinen on tilintarkastajien ohjeistama tapa, jonka mukaan koko lasku kirjataan henkilökohtaiseksi menoksi tai palkkaennakoksi, kunnes toisin todistetaan. Tilintarkastajan ehdottamaa tapaa kirjata meno palkkaennakoksi perustelee se, että tilintarkastaja valvoo kirjanpitäjän työtä ja ottaa kantaa, ovatko kirjanpitäjän tekemät ratkaisut hyvän kirjanpitotavan mukaisia. Täten tilintarkastajaa voidaan pitää ylempänä auktoriteettina, jolta kirjanpitäjä ensisijaisesti selvittää menettelytapojensa oikeellisuuden ja johon kirjanpitäjä voi vedota päätöstä asiakkaalle perustellessaan.

Tilintarkastajan tavalla toimiessa on kuitenkin tarpeen huomioida kohtuullisuus: mikäli palkkaennakkona kirjattava summa on suhteellisen suuri, tulee harkita muita vaihtoehtoja ja pyrkiä sinnikkäästi saamaan asiakkaalta vastaus siihen, mitä lajia kulu on. Kohtuullista kun ei ole, että nettopalkka pienenisi pidätetyn ennakon takia niin paljon, ettei se kattaisi enää tavallisia elantomenoja - jollei sitten luottokortilla ole maksettu nimenomaan tavanomaisia elantomenoja.

Selvittelytilille kirjaaminen on kolmas vaihtoehto. Tämän vaihtoehdon kohdalla on tärkeää muistaa, ettei selvittelytilin käyttö ole koskaan lopullinen ratkaisu. Selvittelytiliä perustelee ensinnäkin se, että tällöin saadaan noudatettua kirjanpitolain 2. luvun 4§:n vaatimusta siitä, että käteisellä rahalla suoritettut maksut on kirjattava aikajärjestykseen viipymättä. Fredrikssonin ym. (2005, 42) tulkin mukaan käteiseksi rahaksi luetaan myös pankki- ja luottokorteilla tehdyt ostot. Lisäksi selvittelytili soveltuu kaikenkokoisille ongelmalaskuille, eikä sinne tiliöitäessä tarvitse miettiä, onko ratkaisu kohtuuton kortinhaltijaa kohtaan.

Ainoa ongelma selvittelytilin kanssa on se, että oltava tarkkana, ettei selvittelytilille kirjaaminen johda hyvän kirjanpitotavan vastaiseen toimintaan. Ratkaisussaan 2001/1653 kirjanpitolautakunnalta kysyttiin muiden ratkaistavien asioiden ohella, oliko epäselvän tapahtuman kirjaaminen selvittelytilille hyvän kirjanpitotavan mukaista. Kun kirjanpitolautakunnalle toimitetusta aineistosta ei käynyt ilmi, oliko selvittelytili sittemmin täsmäytetty ja purettu pois taseesta, ei lautakunta pitänyt selvittelytilin käyttöä hyvän kirjanpitotavan mukaisena. Eli riskinä on, että epäselvät laskut jäisivät roikkumaan selvittelytilille hyvän kirjanpitotavan vastaisina, mikäli asiakas ei toimittaisikaan kuitteja kuluvan tilikauden aikana. Selvittelytili kun tulee aina tyhjentää tilinpäätöksen hetkellä, eikä sellaista saa olla ei tuloslaskelmassa eikä taseessa. Selvittelytilin käyttämisessä on myös se ongelma, että koska kyse on tällöin epämääräisestä, epäselvästä laskusta,

eivät kollegat voi pelkän laskun perusteella hahmottaa, mistä on kyse ja täten mahdollisessa tuuraustilanteessa purkaa selvittelytiliä. Tätä riskiä voidaan kuitenkin hallita tehokkaalla kuittien karhuamisella ja toisaalta sillä, että muistetaan olennaisuuden periaate. Vähäarvoisten menojen kohdalla yksittäisen kuitin puuttuminen ei johda oikean ja riittävän kuvan vääristymiseen.

Vaikka nämä kolme tapaa olisivatkin lain mahdollistamissa rajoissa hyväksyttäviä, olisi menettelytapojen jatkuvuuden periaatteen mukaista toimia aina samalla tavalla. Lisähankaluuden tilanteeseen tuo vielä se, ettei asiakas ole aina mielissään, kun kirjanpitäjän toimii lain mukaan eikä edullisimman tavan mukaan. Huomionarvoista on myös se, että mikäli luotolla tehty ostos on arvoltaan vähäinen, menee oston tarkoituksen selvittämiseen enemmän aikaa ja rahaa, kuin mitä oston nimellisarvo on. Olennaisuuden periaatteen mukaisesti arvoltaan vähäisiä kuluja ei tarvitse käsitellä niin tarkasti, joten tämä taas puolustaisi sitä, että luottoyhtiöiden laskut kirjattaisiin sekalaisten menojen tilille. Ongelmaa tulee myös siitä, mikäli lasku kirjataan ensin palkkaennakoksi ja siitä vähennetään sosiaaliturvamaksut ja myöhemmin se osoittautuukin liiketoiminnan vähennyskelpoiseksi kuluksi. Tällöin joudutaan oikaisemaan sekä palkkakirjauksia että alv-kirjauksia.

Ratkaisuna voidaan todeta, että kuitittomat luottokorttilaskut tiliöidään ensisijaisesti selvittelytilille. Toissijaisena ratkaisuna voidaan pitää tilintarkastajien ehdottamaa tapaa kohtuuden rajoissa. Tilinpäätöksen hetkellä kuitittomien luottokorttilaskujen kohdalla tarkastellaan niiden olennaisuutta. Merkittävien, tilinpäätöksen kannalta olennaisten laskujen osalta pyydetään asiakkaalta kirjallinen selvitys menon merkityksestä liiketoiminnalle. Pienet ja vähäarvoiset luottokorttilaskut tiliöidään tilinpäätöshetkellä kirjanpitäjän parhaaksi katsomalleen tilille olennaisuuden periaatteen nojalla.

Vertailun vuoksi mainittakoon vielä, miten muualla toimitaan: tuusulalaisessa Actire Oy:ssä epäselvien tapausten kanssa toimitaan toimitusjohtaja Malmstenin mukaan niin, että asiakkaalta pyydetään kirjallinen selvitys, miten kulu liittyy liiketoimintaan. Sitten tämä selvitys liitetään kirjanpitoaineistoon mahdollista verotarkastusta varten. (Hirvonen 2009, 58.)

3.3 Verotuksen rajatapausten ratkaiseminen

Tilitoimisto Oy joutuu päivittäin perustelemaan asiakkaille, millaiset menot ovat yksityismenoja ja mitkä puolestaan kuuluvat liiketoimintaan. Yrittäjille tulee herkästi kiusaus maksaa yrityksen rahoilla kaikennäköistä, koska yrityksellä on enemmän rahaa ja kun yrityksen ostoista saa vielä vähentää verotkin, ostot tulevat ”halvemmaksi”. Rajanvetotilanteita ovat olleet muun muassa lehtilaskut ja vaatteet. Silloin kun tilattava lehti ei kuulu yrityksen eikä sen sidosryhmien toimialalle, on lehtitilauksen merkitys liiketoiminnan käyttöön kyseenalaista. Vaatemenot ovat vielä hankalampi tapaus. Joskus on pitänyt perustella miksi haalarit voi vähentää verotuksessa, mutta farkkuja ei ja miksi turvakengät voi vähentää, mutta lenkkikossuja ei.

Tähän asti Tilitoimisto Oy on noudattanut tällaisissa tilanteissa linjanvetoa, että mikäli hyödykettä voi käyttää liiketoiminnan ulkopuolellakin, se ei ole vähennyskelpoinen. Jokainen tapaus täytyy tarkastella erikseen, koska esimerkiksi ulkoiluvaatteet ovat yleensä sellaisia, joita käytetään liiketoiminnan ulkopuolellakin. Kuitenkin erään Tilitoimisto Oy:n asiakkaan kohdalla ulkoiluvaatteet kirjattiin vähennyskelpoisiksi, koska työn luonne edellytti tiettyntyyppistä ulkoiluvaatetusta, eikä näitä vaatteita käytetty työajan ulkopuolella. Ulkoiluvaate-esimerkki osoittaa hyvin, miten olennaista on siis se, että hyödykettä käytetään tosiasiallisesti vain elinkeinotoiminnassa. Tilitoimisto Oy:n tekemää linjavetoa tukee myös professori Myrskyn määritelmä: ”Menon ei voitane sanoa johtuvan tulonhankinnasta, jos se syntyy tästä riippumatta” (Myrsky 2006, 37 - 39). Täten voidaan todeta Tilitoimisto Oy:n tämän linjanvedon olevan oikeaoppinen.

Alv-vähennyskelvottomien edustusmenojen ja virkistysmenojen sekä alv-vähennyskelvoisten neuvottelumenojen yhtenä rajanvetona Tilitoimisto Oy:ssä on käytetty alkoholitarjoilua. Mikäli tilaisuuteen sisältyy alkoholitarjoilua, on Tilitoimisto Oy tulkinnut laskun olevan vähennyskelvoton meno, eikä siitä ole vähennetty arvonlisäveroa. Erityisesti silloin, kun alkoholia on tarjoiltu myöhäiseen kellonaikaan, on Tilitoimisto Oy:ssä lasku kirjattu virkistysmenoksi tai edustusmenoksi riippuen siitä, onko paikan päällä ollut asiakkaan selvityksen mukaan vain omaa henkilökuntaa vai myös ulkopuolista väkeä.

KHO:n ratkaisussa 1996/2059 tehdyn linjauksen perusteella alkoholitarjoilu pelkästään ei ole perustelu kirjata menot vähennyskelvottomiksi virkistysmenoiksi

vähennyskelpoisten neuvottelumenojen sijasta. Kuitenkin KHO:n ratkaisemassa tapauksessa oli kyse nimenomaan lounasaikaan tapahtuneesta tarjoilusta, joten on mahdollista, että yöaikaan tapahtuva alkoholitarjoilu tulkittaisiin oikeuskäytännössä eri tavalla. KHO:n tapauksessa olennaista oli myös se, että alkoholi oli tavanomaisena osana tavanomaista lounastarjoilua. Eli mikäli neuvottelumenoksi tarjotaan ravintolakäyntiä, johon ei sisälly muita hankintoja kuin alkoholijuomia, voidaan meno tulkita virkistykseksi tai jopa yksityiseksi kulutukseksi. Sillä ei ollut tässä ratkaisussa merkitystä, missä tarjoilu oli tapahtunut. KHO:n ratkaiseman tapauksen konserni oli tarjoillut alkoholia ja tupakkaa sekä yhtiön omissa tiloissa, että ravintolassa pidettyjen sisäisien tilaisuuksiensa yhteydessä. Toisaalta on muistettava, että hallituksen esityksessä (HE 88/1993 [viitattu 6.10.2009]) arvonlisäverovähennysoikeuden todetaan olevan pääsääntö ja siitä tehdyt poikkeukset luetellaan erikseen. Näin ollen voidaan todeta, ettei Tilitoimisto Oy:n tekemä linjaveto ole ainakaan kaikilta osin vallitsevan oikeuskäytännön mukainen. Tilitoimisto Oy:tä ehdotetaan muuttamaan sisäistä ohjeistusta ainakin sen verran, ettei alkoholimenon ole välittömästi arvonlisäverovähennyskelpotonta meno, vaan että jokaista alkoholia sisältävää menoerää tarkasteltaisiin täsmällisemmin ja verrattaisiin professori Myrskyn ohjeiden avulla esille tuotuun korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen ja muuhun oikeuskäytäntöön.

3.4 Kausituotekalusto ja tuotekehitysmenot aktivointiongelmien esimerkkinä

Aktivointiongelmat korostuvat joidenkin Tilitoimisto Oy:n asiakkaiden kohdalla. Esimerkiksi eräs asiakas tuo maahan arvoltaan vähäistä käyttötavaraa, joka jälleenmyyjien myymälöissä sijoitetaan maahantuojan toimittamaan, markkinoitavan tuotteen logolla varustettuun myyntihyllykköön. Kyseessä on myymäläkalustoon kuuluva hyödyke, joka kalusto-sanalla voi vaikuttaa pitkävaikutteiselta menolta. Tämä kalusto on myös fyysiseltä kooltaan suurta ja siitä koituu maahantuojalle suuria kuluja. Näin ollen tätä myymäläkalustoa voisi pitää pitkävaikutteisena. Ongelmana kuitenkin on se, että tätä vähäarvoista tavaraa myydään kausittain ja myyntihyllyköt vaihdetaan kokonaan uusiin kausien välillä. Tällä perusteella tämä hyödyke pitäisi kirjata kokonaan tilikauden kuluksi. Mutta arvoltaan se ei ole vähäinen, etenkin kun näitä samanlaisia hyödykkeitä toimitetaan useille jälleenmyyjille.

Kuitenkin kun tilinpäätöksen kantavana ohjenuorana on kirjanpitolain mukaan antaa yrityksen toiminnasta oikea ja riittävä kuva, tulee tällainen kalusto kirjata

hankintavuotensa kuluksi. Mikäli se aktivoitaisiin taseeseen, näyttäisi siltä kuin suuri kalustoerä tuottaisi voittoa useamman tilikauden ajan, eikä tällöin toteutuisi vaatimus oikeasta kuvasta. Tällöin se ei myöskään toteuttaisi olennaisuuden periaatetta, koska olennainen erä yrityksen kuluista olisi taseessa tuloslaskelman sijasta. Selkeyden vuoksi tällainen lyhytvaikutteinen kalusto tulee kirjata eri tilille kuin muut lyhytvaikutteiset menot. Tällöin voidaan seurata täsmällisemmin kaluston euromääräistä arvoa niin kirjanpidon kuin verotuksenkin toteuttamista varten.

Tilitoimisto Oy:n asiakkaat ovat eri elinkaaren vaiheissa, joten joidenkin asiakkaiden kohdalla myös aineettomien hankintojen aktivointikysymykset ovat ajankohtaisia. 31.12.2004 astui voimaan kirjanpitolaissa muutos, jonka mukaan perustamis- ja tutkimusmenoja ei saa enää aktivoida. Kuitenkin ennen lain voimaantuloa taseeseen aktivoidut perustamis- ja tutkimusmenot saa poistaa tehdyn suunnitelman mukaisesti, joten on mahdollista, että joidenkin yritysten taseessa on yhä näitä menoja, joita yhä poistetaan. Vaikka lakiuudistuksen voimaantulosta on jo jokunen vuosi, vaikuttaa se siis yhä ja on inhimillistä, etteivät ihmiset sisäistä heti uusia lakimuutoksia. Tämä on aiheuttanut sekaannusta ja epäselvyyttä erityisesti tutkimusmenojen osalta. Voimassaolevan lainsäädännön mukaan tutkimusmenoja ei saa enää aktivoida, kehittämismenot sen sijaan saa tiukkojen edellytysten toteutuessa.

Olennaiseksi taseeseen aktivoitavien aineettomien menojen kysymys tulee muun muassa uuden innovaation keksineen asiakkaan kohdalla. Tälle asiakkaalle on innovaatiostaan koitumassa tänä vuonna menot, joiden suuruus on moninkertainen suhteessa yrityksen liikevaihtoon. Niin itse asiakasyrityksellä, kuin sen sidosryhmilläkin on vahva usko ja näyttö siihen, että innovaatio tulee tuottamaan voittoa useampien tilikausien ajan. Tällä hetkellä tärkeää on aktivoida tämän innovaation kehittämisestä koituvat menot taseeseen hyvän kirjanpitotavan mukaisesti, jottei yrityksen tase tämän vuoden osalta antaisi väärää kuvaa yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Tämän innovaation osalta voidaan todeta, että menoja vastaavat tulonodotukset ovat realistisia ja työ- ja elinkeinoministeriön ohjeiden mukaisesti dokumentoituja ja perusteltuja. Täten on perusteltua aktivoida nämä kehittämismenot taseeseen.

ATK-ohjelmien osalta Tilitoimisto Oy:ssä on myös ollut hieman epäselvää, milloin kyse on aktiivasta, milloin kulusta. Näiden osalta kuitenkin teoriaosuuteen tehty selvitys riittää Tilitoimisto Oy:n tarpeisiin.

3.5 Menettelytapojen jatkuvuuden periaate sijoitusten näkökulmasta

Menettelytapojen periaate heijastuu Tilitoimisto Oy:n toimintaan osakesijoitusten kirjanpitokohtelussa. Tilitoimisto Oy käyttää tällä hetkellä osakesijoituksille yhtä tiliä, jonne on tiliöity niin liikehuoneiston omistamiseen oikeuttavat osakkeet, kuin arvopaperimarkkinoillakin noteerattavat osakkeet, jotka on hankittu rahoitusmielessä ennalta määrittelemättömäksi ajaksi. Lisäksi Tilitoimisto Oy:llä on asiakkaina yrityksiä, joissa osakesijoitukset ovat välillä ydinliiketoimintaa, välillä tapa hankkia rahoitusta johonkin muuhun toimialaan kuuluvaan ydinliiketoimintaan. Jotkin arvopaperierät voidaan arvostaa kolmella eri tapaa, joten tässä kohtaa tulee huomioida, että valittua tapaa noudatetaan kaikissa tilinpäätöksissä erän käyttötarkoituksen pysyessä muuttumattomana. Mikäli käyttötarkoitus muuttuu, muuttuu myös arvostuskohtelu ja käsittely tilinpäätöksessä. Tämä muuttuminen on tällöin ehdottoman tärkeää kirjata tilinpäätöksen liitetietoihin ja samalla myös Tilitoimisto Oy:n verkkoasemalla olevaan asiakaskohtaiseen työohjeeseen.

Lisäksi sijoitusrahastot ovat tuottaneet päänsaavaa ja Tilitoimisto Oy onkin pyytänyt selvittämään, onko sen käyttämä tapa kohdella sijoitusrahastoja lyhytaikaisina sijoituksina oikeaoppinen. Ongelmaa selvittäessä tärkein kysymys on sijoitusrahaston käyttötarkoitus. Ratkaisussaan 2007/1670 KHO totesi, että apteekkiliike oli toiminut virheellisesti pitäessään taseensa rahoitusomaisuudessa usean vuoden ajan sijoitusrahasto-osuutta, jonka tarkoituksena ilmoitettiin varojen säästäminen liiketilan hankkimiseksi. Kun tätä liiketilaa ei todellisuudessa ostettu sijoitusrahasto-osuudella eikä sitä muutenkaan käytetty rahoittamaan yrityksen toimintaa, oli sijoitustoimintaa pidettävä pitkäaikaisena. (Ratkaisussa KHO lopulta totesi sijoitusrahastovarojen olevan todellisuudessa apteekkarin liiketoimintaan kuulumattomia varoja, mutta se on irrelevanttia Tilitoimisto Oy:n ongelman kannalta.) Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan yrityksellä voi kyllä olla elinkeinotoiminnassaan sijoitusrahasto-osuuksia, jotka lasketaan nettovarallisuudessa huomioonotettaviin varoihin. Oikeuskäytäntöä sijoitusrahastojen varsinaisesta kirjanpitokohtelusta ei löytynyt, joten olennaista on, mikä on yrityksen tarkoituksena sijoitusrahastoon sijoittaessaan ja toteutuuko tämä tarkoitus todella. Oikeuskäytännön puute viestii siitä, että asiassa ei ole nähty olevan paljoakaan epäselvyyttä.

Olennaista on siis KHO:n mukaan sijoituksen käyttötarkoitus ja kirjanpitolain mukaan sijoituksen kesto. Näin ollen voidaan perustella, että Tilitoimisto Oy:n käytäntö tiliöidä liikehuoneiston omistukseen oikeuttavat osakkeet samalle tilille rahoitustarkoituksessa hankittujen pörssiosakkeiden kanssa on virheellinen. Liikehuoneiston hallintaan oikeuttavien osakkeiden tarkoituksena on tuottaa tuottoa useamman tilikauden ajan, pörssiosakkeiden tarkoituksena taas välttämättä ei. Täten on perusteltua jakaa selvästi pysyvä vastaava eri tilille, kuin sellaiset erät, jotka ovat välillä pysyviä vastaavia, välillä vaihtuvia vastaavia. Lisäksi pörssiosakkeetkin tulisi tarvittaessa jakaa eri tileille pysyviin ja vaihtuviin vastaaviin, mikäli niiden todennäköinen tulontuottoaika on eri. Samalle tilille tiliöiminen ei anna tarpeeksi oikeaa kuvaa yrityksen tilanteesta, koska pysyvissä vastaavissa ei voi olla vaihtuviin vastaaviin kuuluvia eriä ja päinvastoin. Sen lisäksi menettelytapojen periaatteen ei ole mahdollista toteutua, koska pysyviksi vastaaviksi luettavat hyödykkeet arvostetaan eri tavalla kuin vaihtuvat vastaavat. Kysymykseen sijoitusrahastojen kirjanpitokohtelusta voidaan vastauksena todeta, että kohtelu riippuu täysin sijoitusrahasto-osuusmerkinnän kestosta. Mikäli osuus merkitään useamman tilikauden ajaksi, on kyseessä pysyvä vastaava.

3.6 Oppia oikeuskäytännöstä

Oikeuskäytännöllä on suuri merkitys tässä työssä. Toimeksiantoneuvotteluissa Tilitoimisto Oy:n yhtenä toiveena oli, että työssä selvitettäisiin heille täsmällisiä ratkaisuja heidän tyypillisiin tulkintatilanteisiinsa. Täysin täsmällisiä, jokaiseen tilanteeseen varauksetta sopivia ratkaisuja ei voida tarjota, mutta oikeuskäytännöstä kyllä saa paljon apua lakipykälien ja muiden säännösten tulkinnanvaraisuuksiin. Oikeuskäytäntö on se taho, jossa tulkintatilanteet viime kädessä ratkaistaan.

Oikeuskäytännöstä löytyvää tietovarastoa ei kuitenkaan ole otettu huomioon Tilitoimisto Oy:n toiminnassa, joten tässä on kehityskohde. Professori Myrskyn ohjeiden mukaisesti Tilitoimisto Oy:ssä tulisi ottaa tavaksi vaikkapa neljä kertaa vuodessa käydä läpi KILA:n ja KHO:n tekemät ratkaisut ja poimia niistä yrityksen toiminnan kannalta relevantit ratkaisut ja tehdä näistä pienimuotoiset dokumentit. Myös Tilisanomissa julkaistaan tiivistelmiä tehdyistä ennakkoratkaisuista ja päätöksistä, joten ammattilehden lukeminenkin voi auttaa löytämään ratkaisuja tulkintatilanteisiin.

Säännöllisestä katsauksesta oikeuskäytäntöön olisi hyötyä eritoten kirjanpidon harmailla alueilla, eli ratkaistaessa muun muassa edustusmenojen tai

henkilökuntaedun käsitettä. Tilitoimisto Oy toivoisi saavansa yksiselitteiset, kirjalliset ohjeet esimerkiksi edustusmenojen määritelmästä, mutta tätä on mahdotonta tehdä voimassaolevien lakipykäliden jättäessä niin paljon tulkinnanvaraa. Täten ainoa ratkaisu on seurata oikeuskäytäntöä ja sieltä tulevia linjauksia edustusmenojen ja muiden harmaan alueen käsitteiden määrittämiseksi.

3.7 Verkkoasema tehokkaampaan käyttöön ongelmien ratkaisussa

Tilitoimisto Oy:llä ei ole erityistä intranettiä käytössään, mutta kaikilla työntekijöillä on käyttöoikeus yhteiselle verkkoasemalle. Tällä verkkoasemalla on tällä hetkellä jokaisella asiakkaalla oma kansio, joka sisältää kaiken muun tiedon ohella tiedoston, johon kirjanpitäjä kirjaa päiväkirjatyyppisesti, mitä hän on milloinkin asiakkaan kirjanpidosta hoitanut. Päiväkirjan pitämisen tarkoituksena on helpottaa tilanteita, jolloin kirjanpitäjä onkin äkillisesti pois, eikä saa tiedotettua muille, mitä on jo tehty.

Tätä verkkoasemaa voisi kehittää Tilitoimisto Oy:n kohdalla erilaisten ongelmatyyppien ratkaisemiseksi. Ensinnäkin omakirjanpitäjä voisi tehdä asiakkaan kansioon tiedoston, jossa olisi mainittuna kaikki nimenomaan tähän asiakkaaseen liittyvät kirjanpidolliset erityispiirteet ja valitut joustokohdat. Samaan kansioon voisi luoda dokumentin (.doc, .pdf tai .xls tilanteen mukaan), mikäli asiakkaan kohdalla tulee jokin kirjanpidollinen ongelma.

Yhtenä ongelmana Tilitoimisto Oy:ssä on ollut työskentelyjärjestys: yksi kirjaa jokaisen asiakkaan kohdalla palkat ensin, toinen taas reskontran. Ongelmia syntyy, kun useampi kirjanpitäjä hoitaa yhtä yritystä. Mikäli esimerkiksi pääkirjanpitäjä on tehnyt koko kuun kirjanpidon ennen kuin reskontranhoidtaja on ehtinyt siirtää lopulliset alviennit pääkirjaan, syntyy ongelmia. Näissäkin tilanteissa verkkoasemalle tehdyt täsmälliset ohjeet ja yhdessä sovittu aikataulu ("reskontra hoidettu kuun x. päivään mennessä, pääkirja valmiina kuun x. päivänä") edistäisivät tehokasta ja johdonmukaista työskentelyä.

Asiakaskohtaisten kansioden lisäksi ehdotetaan Tilitoimisto Oy:lle, että he loisivat verkkoasemalle myös kansion nimeltä Ongelmat. Tähän kansioon kerättäisiin dokumentteja kaikkien asiakkaiden erilaisista ongelmista ja niiden ratkaisuista perusteluineen. Näihin dokumentteihin olisi hyvä liittää myös linkitys esimerkiksi Finlexistä löytyvään lakipykälään, jotta seuraavan vastaavan ongelman kohdalla

Tilitoimisto Oy:n työntekijät muistaisivat tarkastaa, onko lakipykälä yhä voimassa. Tärkeää on myös tarkastaa lakipykälää koskeva hallituksen esitys, jossa hallitus perustelee ja tarkentaa, mihin uudella lakipykälällä pyritään. Tilitoimisto Oy:llä on käytössään kattava kokoelma alan kirjallisuutta, joten mikäli ratkaistavaa ongelmaa on käsitelty jossain luotettavassa teoksessa, olisi tämä lähdeviitekin hyvä liittää ratkaistua ongelmaa käsitteleviin dokumentteihin.

Kun ongelmanratkaisudokumentteja alkaa kertyä enemmän, voisi niistä alkaa ylläpitää jonkinlaista tietokantaa. Yksinkertaisimmillaan tämä toimisi Excel-taulukkona, johon syötettäisiin omiin sarakkeisiinsa yrityksen nimi, toimiala, yritysmuoto, casen nimi ja ongelman luonne (esimerkiksi alv, tuloverotus, poisto). Tämän viimeisen sarakkeen mukaan dokumentteja voisi sitten selata ja tietokannasta hakea apua aina uuden ongelman sattuessa kohdalle. Yleisen ongelmanratkaisukansion lisäksi tälle verkkoasemalle ehdotetaan kerättäväksi dokumentaatiota Tilitoimisto Oy:n kannalta relevanteista oikeustapauksista ja niissä tehdyistä linjauksista lakien tulkinnanvaraisuuksien kohdalla.

Asiakaskohtaisen päiväkirjan merkitys korostuu etenkin niiden asiakkaiden kohdalla, jotka tekevät osan kirjanpidostaan itse. Tilitoimisto Oy on kohdannut ongelmia, kun kirjanpitäjä on jo suorittanut kuukauden kirjanpidon ja tehnyt alv-tilityksen ja asiakas on vielä tämän jälkeen muokannut kirjauksia, esimerkiksi täsmentänyt varastokirjanpitoa. Kun myöhemmin dokumentteja on tulostettu esimerkiksi välintilinpäätöstä varten, on näiden huomattu poikkeavan kirjanpitäjän aiemmin tulostamista. Näiden kirjanpitoa osittain itse hoitavien asiakkaiden kohdalla Tilitoimisto Oy:n omaan asiakaspäiväkirjaan olisikin syytä kirjata joitain tarkistuslukuja päiväyksineen (esim. ”maksettava alv 30.10.2009 xxx euroa”). Tällöin myöhemmin, kirjanpitoaineistoa tulostettaessa ja muutenkin käsiteltäessä voitaisiin havaita mahdolliset muutokset. Lisäksi tässä päiväkirjassa tulisi olla maininta, milloin ja mitä kirjanpitoaineistoa asiakkaalle on luovutettu. Tilitoimisto Oy:ssä on kahdenlaista käytäntöä, osa antaa ja osa ei anna kuittia aineiston luovutuksesta. Koska tosite todentaa liiketapahtuman ja koska myös kirjanpidon tekeminen on liiketapahtuma, olisi asiakkaalle aina annettava kuitti luovutetusta kirjanpidosta.

3.8 Asiakasviestintä avuksi

Monenkin ongelman kohdalla tulee ilmi, että ongelmaa on sekä Tilitoimisto Oy:ssä itsessään ja sen puutteellisissa toimintatavoissa, että asiakkaiden omassa toiminnassaan kirjanpidon toteuttamiseksi. Tilitoimisto Oy myöntää vähäpätöisemmän asiakasviestinnän tapahtuvan jokaisen kirjanpitäjän omalla tyylillä, jos on ylipäättään tapahtuakseen. Muiden syiden ohella asiakasviestinnän kehittäminen on tärkeää siksi, että hyvä tilitoimistotapa edellyttää tilitoimiston tiedottavan asiakkailleen lakimuutoksista. Ongelmaa aiheuttaa myös se, etteivät asiakkaat tunnu täysin ymmärtävän, mikä merkitys heidän osuudellaan on sen takaamiseksi, että Tilitoimisto Oy saisi suoritettua tarvittavat laskennat aikataulujen mukaisesti.

Voisikin olla paikallaan pohtia, olisiko Tilitoimisto Oy:llä tarvetta pienelle uuden asiakkaan oppaalle. Tässä oppaassa voisi olla lyhyesti esiteltynä Tilitoimisto Oy:n tarjoamat palvelut ja ennen kaikkea se, mitä mikäkin palvelu edellyttää asiakkaan puolelta. Lisäksi tässä oppaassa voisi olla usein kysytyjen kysymysten osio, jossa Tilitoimisto Oy perustelisi muun muassa sen, miksi yritysluottokorttikuitit on toimitettava ajallaan.

Tämän lisäksi asiakasviestintä tulisi yhtenäistää ainakin suurimpien muutosten, kuten vuoden 2010 alusta voimaan tulevan verotilimenettelyn osalta. Tilitoimisto Oy:ssä tulisi laatia aina tarpeen vaatiessa asiakastiedote, joka jaettaisiin kaikille niille asiakkaille, joita uudistus koskee. Tiedotetta laatiessa on muistettava se, että etenkin nykyaikaisessa informaatiotulvassa tieto menee parhaiten perille, kun tiedote on lyhyt ja ytimekäs.

Asiakasviestinnän merkitys korostuu muun muassa tämän verotilimenettelyn myötä myös siksi, että uudistuksen johdosta Tilitoimisto Oy:ssä on otettava käyttöön täsmällinen järjestys, jonka mukaan asiakkaiden kirjanpito suoritetaan. Tilitoimisto Oy:n toimitusjohtaja on jo linjannut, että 1.1.2010 alkaen työjärjestys tulee olemaan seuraavanlainen: tärkeimmät ja suurimmat asiakkaat ovat etusijalla. Niiden jälkeen hoidetaan kaikki ne asiakkaat, jotka ovat toimittaneet kirjanpitoaineistonsa ajoissa. Lopuksi hoidetaan myöhässä aineistonsa toimittaneet asiakkaat saapumisjärjestyksessä, mutta heille ei taata kirjanpidon valmistumista verottajan sanelemaan määräaikaan mennessä. Mikäli asiakas toimittaa aineistonsa myöhässä ja

Tilitoimisto Oy ei tästä syystä saa hoidettua hänen kirjanpitoaan ja täten veroilmoitustaan ajoissa, on asiakkaan tappiona verottajan perimät, uudistuksen myötä ankaraksi muodostuvat sanktiot.

Yksin Tilitoimisto Oy ei ole sen ongelman kanssa, miten saada asiakkaatkin ymmärtämään osuutensa: tuusulalainen tilitoimistoyrittäjä ”Inka” toteaa myös, että keskeisin ongelma asiakkaiden kanssa on saada heidät ymmärtämään, mikä on heidän osuutensa ja vastuunsa kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä (Hirvonen 2009, 56).

3.9 Ratkaisematta jää olennaisuuden periaate

Kun tätä opinnäytetyöprojektia lähdettiin suunnittelemaan, oli toimeksiantajalla yhtenä päätoiveista, että työssä ratkaistaisiin heille tarkemmin olennaisuuden periaatteen määritelmä. Kuitenkin mitä pidemmälle työ eteni, mitä enemmän teoriakirjallisuutta ja oikeuskäytäntöä tuli käytyä läpi, sitä enemmän selkeni, ettei tätä ongelmaa voi ratkaista. Voidaan esitellä oikeustapauksia, joissa periaatetta on sovellettu yksittäiseen ratkaisuun. Voidaan myös esitellä alan kirjallisuutta, jossa olennaisuuden periaatteen määritelmää on pohdittu, mutta mitään yksiselitteistä, yleispätevää ratkaisua eivät alan tutkijatkaan osaa antaa. Esimerkit, joihin alan kirjallisuudessa viitataan, ovat oikeuskäytäntöä ja kirjailijan omaa tulkintaa siitä oikeustapauksesta ja oikeustapauksen luomista linjauksista.

Voidaan jopa todeta, että olennaisuuden periaate pätee ratkaisuksi kaikkein vähäarvoisimpiin kuitittomiin yritysluottokorttilaskuihin. Selkeästi alle olennaisuuden rajan olevia menoja, kuten 30 euron arvoisia huoltoasemakäyntejä monta henkeä työllistävän yrityksen kohdalla, ei tarvitse olennaisuuden periaatteen nojalla käsitellä kovinkaan tarkasti. Kuitenkaan mitään yleisluonteista määritelmää tai suuntaviivaa ei voida määritellä. Ei voida ratkaista Tilitoimisto Oy:ssä ilmennyttä ongelmaa, löytyisikö olennaisuuden periaatteen avulla jotain rajaa, jonka jälkeen korkokulut olisi aina jaksotettava. Olennaisuuden periaatteen problematiikka voidaan ratkaista vain tilanteissa, joita voidaan verrata M. Myrskyn ohjeiden mukaisesti jo olemassa olevaan oikeuskäytäntöön. Mikäli tilannetta vastaavaa tapausta ei löydy oikeuskäytännöstä, ei olennaisuuden periaatetta voida 100 % varmuudella ratkaista.

4 Johtopäätökset

Kirjaamisongelmien ratkaiseminen tilitoimistossa on erittäin haasteellinen tehtävä. Niin kauan, kun suoritettavalle kirjaukselle löytyy selkeät määritelmät ja toimintaohjeet lainsäädännöstä tai sitä tukevasta säännöstöstä, sujuu kaikki hyvin. Mutta välittömästi kun siirrytään harmaalle, tulkinnanvaraiselle alueelle, käy ongelmanratkaisu haastavaksi. Kirjanpitoon vaikuttava lainsäädäntö on laaja ja tämä laajuus korostuu tilitoimistossa, jossa asiakkaat edustavat erilaisia yhtiömuotoja ja toimialoja. Kullakin asiakkaalla on omat erityispiirteensä, jotka tilitoimiston on tunnettava.

Läheskään aina lainsäädäntö ja sitä tukeva normisto eivät kerro täsmällisesti, miten kirjaukset tulisi tehdä. Normien tulkinnassa KILA:n ja KHO:n ratkaisuilla on päärooli. Tehdyt ratkaisut linjaavat, minkä suuntaisiin valintoihin tulkintatilanteissa tulisi päätyä. Myös alan kirjallisuudesta saadaan apua tulkintatilanteiden ratkaisemiseen. Se ei kuitenkaan riitä, että apua on saatavilla, jos se ei ole välittömästi saatavissa silloin, kun sitä tarvittaisiin.

Tämä tuli hyvin ilmi toimeksiantajana toimivan Tilitoimisto Oy:n lähtötilanteessa. Työtä lähdettiin rajaamaan muutaman konkreettisen kirjausongelman pohjalta, mutta nopeasti huomattiin, että ongelmanratkaisuun myös yleisellä tasolla oli puututtava. Tilitoimisto Oy:llä oli jotain käsitystä siitä, miten nämä tulkintatilanteet tulisi ratkaista. Kuitenkin varma, relevantti tieto puuttui ja huomattiin, että lähtöhetken tapa ratkaista tulkintaongelmia oli raskas, tehoton ja vei paljon aikaa. Todettiin, että ongelmanratkaisua itsessäänkin on tehostettava ja luotava yhtenäisempi, selkeämpi menettelytapa toimia jatkossa.

Alkuperäisenä tavoitteena oli selventää ja edes hieman tarkentaa Tilitoimisto Oy:lle, miten harmailla alueilla esiintyvien kirjausten kanssa pitäisi toimia. Tässä tavoitteessa onnistuttiin osittain. Teoriaosuuden avulla saatiin tarkennettua Tilitoimisto Oy:lle harmaiden alueiden määritelmiä ja oikeuskäytännöstä saatiin haettua esimerkkejä, miten harmaalla alueella tulisi toimia. Joitain konkreettisiakin ongelmia saatiin ratkaistua oikeuskäytännön täsmällisemmän tutkimisen avulla. Tärkeimpänä tuloksena saatiin ratkaistua Tilitoimisto Oy:lle, miten jatkossa ongelmanratkaisu voisi toimia

yrityksessä. Saatiin myös selvitettyä, mitkä sivutekijät osaltaan vaikeuttavat Tilitoimisto Oy:n ongelmien ratkaisua ja miten näitä, eli muun muassa asiakasviestintää, voidaan parantaa.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kirjaamisen tulkintaongelmien ratkaisuksi ei voi antaa täysin yksiselitteisiä toimintaohjeita. Ongelmanratkaisua voidaan kuitenkin tehostaa. Pienessä tilitoimistossa voidaan helposti siirtyä uusiin metodeihin, kun raskas hallinto- ja byrokratiakoneisto ei ole hidastamassa muutoksen toteuttamisnopeutta. Kirjaamisongelmien ratkaisua voidaan parantaa erityyppisillä sisäisillä teoriaanperehtymispäivillä sekä ongelmien ratkaisun dokumentaatiovarastoa keräämällä ja kehittämällä. Lopputulemana voidaan todeta, että ongelmien ratkaisun tehostaminen toimii hyvänä herättäjänä myös muille yrityksen kehittämiskohteille.

Kirjoittajan oma arvio

Kun toimeksiantoneuvotteluissa saatiin sovittua alustava aihe, olin innoissani. Aihe edusti minulle mieluisinta osa-aluetta tutkinnosta, joten motivaatio oli korkealla. Kuitenkin työn edetessä tuntui, että mitä enemmän ongelmia yritti ratkoa, sitä monimutkaisemmiksi ne vain muuttuivat ja aina tuntui paljastuvan lisää tietoa, joka joko mahdollisti vaihtoehtoisen toimintatavan tai ilmaisi epäselvästi olemassa olevan poikkeuksia esilläoleviin normeihin. Tämä turhautti välillä ja loi hetkellistä epätoivoa epäonnistumisesta. Toisaalta toimeksiantajan toiminnasta löytyi yleisemmän tason kehittämiskohteita, joihin pystyin ottamaan kantaa.

Prosessina tämä opinnäytetyön kirjoittaminen on ollut todella opettavaista. Tilitoimistomaailma on ollut minulle täysin vierasta, joten pelkästään tutustuminen siihen on ollut hieno kokemus. Tämän opinnäytteen kirjoittaminen on todella osoittanut sen, ettei tilitoimistotyöskentely ole mitään yksitoikkoista kirjanpidon, palkanlaskennan ja sisäisen laskennan puurtamista, vaan kliseinen ”yksikään päivä ei ole samanlainen” toteutuu myös mielikuviltaan kuivassa tilitoimistotyöskentelyssä.

Aihevalinta ei ollut mitenkään tyypillisin taloushallinnon opinnäytteen aihe, mutta ei ”tuttu ja turvallinen” olisi ollut mitenkään minun juttuni. Toki sellaisestakin olisin opinnäytteen kirjoittanut, mutta tällainen rohkeampi riskinottoaihe on enemmän minun heiniäni. Toimeksiantajallakin oli sanansa sanottavana, mutta olimme onneksi

yksimielisiä siitä, että kirjaamisongelmien ratkaisu oli se akuutein aihe, jota kannatti lähteä viemään eteenpäin.

Se, mikä tätä työtä kirjoitettaessa yllätti eniten, oli se, miten tuntematon tilitoimistokenttä on. Nimenomaan tilitoimistojen toimintaan keskittyvää kirjallisuutta ei löytynyt ja esimerkiksi Turun Kauppakorkeakoulun laskentatoimen yksikössäkin on viimeisen kolmen vuoden aikana tehty vain yksi opinnäytetyö koskien tilitoimistomaailmaa (tilanne 7.11.2009). Tämä toisaalta toi työhön lisähaastetta, kun aineistoa ei niin helpolla löytynyt, mutta toisaalta myös perusteli, miksi tämä työ kannatti kirjoittaa. Sinänsähän tässä työssä esittämäni teoreettinen viitekehys sisältää asioita, joiden pitäisi olla itsestään selviä jokaiselle tilitoimistossa työskentelevälle. Kuitenkin totuus on käytännössä jotain ihan muuta, enkä puhu nyt pelkästään toimeksiantajana toimivasta tilitoimistosta.

Jatkotutkimusaiheena voisi tutkia suomalaisten tilitoimistojen toimintaa tarkemminkin, perehtymällä esimerkiksi toimialan yrityksiin, toimintatapoihin ja hankaluuksiin. Myös oikeuskäytännön tarkempi tutkiminen esimerkiksi konkreettisten vaikutusten ja konkreettisesti siitä saatavan hyödyn näkökulmasta herättivät mielenkiintoni. Varmaa joka tapauksessa on, että tutkittavaa aihepiirin sisällä riittää vielä paljon.

.

Lähteet

Kirjallisuus

Engblom, Ari 2007. Elinkeinoverotus 2007. Helsinki: Edita.

Fredriksson, Antti ym. 2005. Uudistunut kirjanpitolaki. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirvonen, Tatu 2009. Asiakkaalle tuotettava lisäarvo perustettavan tilitoimiston kilpailutekijänä. Opinnäytetyö. Kerava: Laurea-ammattikorkeakoulu. Liiketalouden ko.

Koponen, Juha 2004. Yrittäjän verokäsikirja. 2. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Korkeamäki, Ari-Matti 2008. Tilintarkastuksen perusteet. 1.painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Leppiniemi, Jarmo 2000. Hyvä kirjanpitolaki. 8. uudistettu laitos. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Leppiniemi, Jarmo 2003. Kirjanpidon ja verotuksen ongelmat: ratkaisuja keskeisiin kysymyksiin. Helsinki: WSOY.

Leppiniemi, Jarmo 2004. Yrittäjän verokirja - verouudistuksesta ja tilinpäätöksestä. Lahti: Esa Print Oy.

Myrsky, Matti & Ossa, Jaakko 2008. Verotuksen perusteet. Helsinki: Talentum Media Oy.

Salmi, Ilari & Rekola-Nieminen Leena 2004. Tilinpäätöksen rakentaminen ja tulkinta. Helsinki: Edita Prima Oy.

Wikström, Kauko 2008. Yleiset opit verotuksessa. 4. uudistettu painos. Turku: Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja.

Lehtiartikkelit

Myrsky, Matti 2006. Elantomenojen vähentämisen kieltä verotuksessa - mistä on kysymys? Tilisanomat 5/2006, 36-39.

Myrsky, Matti 2008. Ennakkopäätösten hyödyntämismahdollisuuksista verotuksessa. Tilisanomat 4/2008, 62-65.

Rekola-Nieminen, Leena 2007. Tositteiden sisältö ja varmentaminen. Tilisanomat 4/2007, 34-37.

Verkkolähteet

Elinkeinoelämän keskusliitto 13.10.2009. [viitattu 9.11.2009]. Saatavissa www.ek.fi > Uutiset > Lokakuu > Verottaja matkoihin liittyvien bonuspisteiden kimpussa.

Eurocard käyttöehdot 1.4.2007. [viitattu 27.10.2009]. Saatavissa www.eurocard.fi > Hakemukset > Yleiset käyttöehdot.

Eurocard 2009. Business Eurocard -yrityskortti. [viitattu 13.9.2009]. Saatavissa www.eurocard.fi > Yrityksille > Business Eurocard -yrityskortti.

Hallituksen esitys 88/1993. Saatavissa <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1993/19930088> [viitattu 6.10.2009]

Keskuskauppakamari 2009. Usein esitettyjä kysymyksiä tilintarkastuksesta. [viitattu 20.9.2009]. Saatavissa www.keskuskauppakamari.fi > Palvelut > Tilintarkastus > Usein esitettyjä kysymyksiä tilintarkastuksesta > Miksi tarvitaan KHT- ja HTM tilintarkastajia? .

Kirjanpitolaivastunta 16.10.2007. Yleisohje suunnitelman mukaisista poistoista. [viitattu 30.9.2009]. Saatavissa <http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/Yleisohjesuomi?openView> > Suunnitelman mukaiset poistot.

Laitinen, Mirjami; Peltomäki, Tomi 2009. Ennakkoperintä. [viitattu 17.10.2009] Saatavissa www.wsoypro.fi > Onlinepalvelut > Yritysonline > Ennakkoperintä.

Leppiniemi, Jarmo 2009. Liikekirjanpito. [viitattu 3.9.2009 ja 20.10.2009]. Saatavissa www.wsoypro.fi > Onlinepalvelut > Yritysonline > Teokset > Taloushallinto > Liikekirjanpito.

Leppiniemi, Jarmo; Walden, Risto 2009. Tilinpäätös ja verosuunnittelu. [viitattu 6.10.2009]. Saatavissa www.wsoypro.fi > Onlinepalvelut > Yritysonline > Teokset > Taloushallinto > Tilinpäätös ja verosuunnittelu.

Nieminen, Auvo; Anttila, Raimo; Äärilä, Leena; Jokinen, Mika 2009. Arvonlisäverotus. [viitattu 3.9.2009]. Saatavissa www.wsoypro.fi > Onlinepalvelut > Yritysonline > Teokset > Verotus > Arvonlisäverotus.

Taloushallintoliitto 2005. Hyvä tilitoimistotapa. [viitattu 3.9.2009]. Saatavissa www.taloushallintoliitto.fi > Tilitoimistot > Hyvä tilitoimistotapa.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2008. Tilintarkastus. [viitattu 20.9.2009]. Saatavissa www.tem.fi > Yritykset > Tilintarkastus.

Verohallinto 2009. Keskusverolautakunnan julkaistut ennakkoratkaisut. [viitattu 20.9.2009]. Saatavissa www.vero.fi > Vero-ohjeet > Keskusverolautakunnan julkaistut ennakkoratkaisut.

Lait

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501

Elinkeinoverolaki 24.6.1968/360

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1366

Tuloverolaki 30.12.1992/1535

Oikeuskäytäntö

KHO

1987/3229 Kahvietu tavanomaisena henkilökuntaetuna

1988/584 Sydämen ohitusleikkaus työntekijän palkkaa

1989/560 Teneriffan matka työntekijöiden palkkaa

1991/558 Olkapääleikkaus työntekijän palkkaa

1996/2059 Alkoholitarjoilu alv-vähennyskelpoista neuvottelumenoa

2003/1049 Omakotitalon rakennuskustannusten alv-vähennyskelpoisuus

2007/1670 Sijoitusrahasto-osuudet apteekkiliikkeen liiketoiminnassa

Saatavissa <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/>

KILA

2000/1604 ATK-ohjelmistomenojen kirjaamisesta

2001/1653 Selvittelytilin käyttö tilinpäätöksessä

2004/1725 Olennaisuuden periaatteesta

2009/1838 Vähäarvoisen pysyvän vastaavan poistosta

Saatavissa <http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/lapolusuomi?openview>

KVL

2003/035 Yritykselle räätälöity ATK-ohjelmisto

Saatavissa <http://vero.fi/?article=&path=5,40,372&language=>